

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

Јавнобележничко завештање

(мастер рад)

Ментор
Доц. др Новак Крстић

Кандидат
Владимир Златановић
Број индекса: М013/15-0

Ниш, 2017.

САДРЖАЈ

Увод.....	1
I Основна питања завештајног наслеђивања.....	3
1. Појам и карактеристике завештања.....	3
2. Облици завештања у упоредном праву и праву Републике Србије.....	5
II Састављање завештања пред јавним бележником у упоредном праву.....	9
1. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Немачке.....	9
2. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Француске...	12
3. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Словеније....	14
4. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Хрватске.....	17
5. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Црне Горе.....	19
6. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Македоније...	21
7. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Федерације Босне и Херцеговине.....	24
8. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Републике Српске.....	26
III Јавнобележничко завештање у праву Републике Србије.....	30
1. Надлежност за сачињавање јавнобележничког завештања.....	30
2. Форма јавнобележничког завештања.....	31
3. Поступак за сачињавање јавнобележничког завештања.....	33
3.1. Утврђивање идентитета завештаоца и испуњености законских услова за сачињавање завештања.....	34
3.2. Писмена редакција последње воље.....	39
3.3. Читање завештања и одобравање завештања од стране завештаоца.....	40
3.4. Улога завештајних сведока приликом сачињавања јавнобележничког завештања.....	42
4. Сличности и разлике између јавнобележничког и судског завештања у праву Републике Србије.....	44

5. Чување јавнобележничког завештања.....	47
6. Регистар завештања.....	49
7. Јавнобележничко завештање у пракси.....	50
IV Јавнобележничко завештање de lege ferenda.....	53
Закључна разматрања.....	57
Попис коришћене литературе.....	60
Коришћени прописи и остала истраживачка грађа.....	63
Сажетак и кључне речи.....	65
Биографија студента.....	69

УВОД

Завештање је правни посао којим једно лице може, исказујући своју последњу вољу о начину распореда заоставштине, оставити без дејства диспозитивне норме законског наслеђивања и успоставити такав поредак сукцесије за који сматра да је најпримеренији конкретним животним околностима. Путем завештања се награђују блиска и драга лица, или се, пак, санкционише понашање појединих законских или нужних наследника.

Различити облици завештања регулисани су у правним порецима широм света, чиме се доприноси остваривању слободе завештајних располагања и омогућава сваком лицу да своју последњу вољу исказе у различитим приликама, те да изабере једну од форми која му у конкретном случају највише одговара.

Иако у упоредном праву завештање које се сачињава пред јавним бележником има своје значајно место годинама уназад, оно је у праву Републике Србије регулисано тек недавно и последица је увођења јавног бележничтва, као службе од јавног поверења. С обзиром на то да је код нас јавнобележничко право још увек нова, па самим тим и недовољно истражена грана права, а сачињавање завештања један од основних бележничких послова, облик изјаве последње воље који се саставља пред јавним бележником заслужује да буде обрађен на свеобухватан начин.

У том смислу, рад се првенствено бави питањем надлежности јавних бележника за сачињавање јавнобележничког завештања и указује на правила по којима се овај облик завештања саставља у нашем и упоредном праву. Детаљно је анализирана процедура сачињавања завештања пред јавним бележником, указано је на потребу учешћа завештајних сведока, услове које они морају да испуне, као и на круг лица која се не могу наћи у овој улози. Рад се бави и начином на који се јавнобележничко завештање чува, као и функционисањем Регистра завештања.

Циљ овог рада је да се дâ осврт како на теоријски, тако и на практични аспект сачињавања овог облика завештања, те да се укаже на његов значај у правном животу. Један од циљева је и да се сагледају све предности и недостаци нашег законодавства у овој области, као и да се изнесу предлози како би поједине одредбе могле да се побољшају, имајући првенствено у виду решења у страним правним системима.

За постизање наведених циљева коришћени су нормативни, упоредноправни и емпиријски метод, а у одређеној мери и историјскоправни, дескриптивни, као и метод интервјуа. Рад је, поред увода и закључка, структурисан у четири поглавља.

У раду је, најпре, размотрен општи појам завештања, са свим битним карактеристикама, а дат је краћи осврт и на врсте завештања у домаћем праву, у правима земаља у окружењу (Словенија, Хрватска, Црна Гора, Македонија и Босна и Херцеговина, са освртом на законодавства њених ентитета Федерације БиХ и Републике Српске), као и у Немачкој и Француској. Законодавства бивших југословенских република обрађена су због тога што припадају истом правном подручју као и наш правни систем, те између њих постоји значајна блискост, док су права Немачке и Француске изабрана јер је реч о најистакнутијим представницима германске и романске групе права.

Друго поглавље садржи осврт на регулативу јавнобележничког завештања у земљама насталим распадом бивше СФРЈ, као и на начин на који је ово завештање уређено у правним системима Немачке и Француске, који имају дугу традицију сачињавања завештања пред нотаром.

У трећем делу рада обрађени су прописи којима је ово завештање регулисано у праву Републике Србије. Указано је на форму и садржину овог облика завештања, као и на поступак његовог сачињавања и чувања, а обрађен је и Регистар завештања, који код нас представља новину. Посебно су размотрене сличности и разлике са судским завештањем, јер се ради о облику завештања који је најближи јавнобележничком. Део рада базиран је на разговорима са јавним бележницима на територији Пирота и Ниша и посвећен је сачињавању јавнобележничког завештања у пракси, ставовима и искуствима самих јавних бележника и проблемима са којима се они сусрећу.

Последња, четврта целина рада садржи критички осврт на постојећа законска решења, са предлозима за унапређење важеће регулативе.

I ОСНОВНА ПИТАЊА ЗАВЕШТАЈНОГ НАСЛЕЂИВАЊА

1. Појам и карактеристике завештања

Да бисмо могли да говоримо о јавнобележничком завештању, као једном од законом уређених облика исказивања последње воље, неопходно је, најпре, одредити општи појам завештања. У том смислу, треба кренути од законског одређења из кога произлазе и његове главне карактеристике.

Завештање се дефинише као једнострана, лична и увек опозива изјава воље за то способног лица којом оно, у законом одређеном облику, распоређује своју имовину за случај смрти.¹ За сачињавање пуноважног завештања неопходно је поседовање завештајне способности, која се у нашем праву стиче са петнаест година, уз услов да је лице способно за расуђивање.²

Једностраност завештања значи да је за његов настанак и пуноважност неопходна воља само једног лица, односно да није потребна било чија сагласност (пре свега се мисли на завештајне наследнике или на друга лица која из завештања стичу одређена права, или обавезе). Штавише, сваки утицај на вољу завештаоца може бити узрок рушљивости овог правног посла.³ Посебно је интересантно питање дозвољености сачињавања тзв. заједничког завештања, када два или више лица, у истом документу, дају заједничку изјаву последње воље, одређујући једно друго или неко треће лице за наследника (нпр. супружници сачине јединствено завештање којим распоређују своју заједничку имовину). Иако у закону не постоји изричита забрана оваквог завештања, судска пракса је заузела став да оно није дозвољено у нашем праву.⁴ Допуштено је, међутим, да два или више лица на једној исправи, независно једна од других, сачине посебна завештања.⁵

---

¹Чл. 78 Закона о наслеђивању Србије, *Службени гласник РС*, бр. 46/95, 101/2003 – одлука УСРС и 6/2015; даље: ЗОН. Треба напоменути да ова дефиниција није општеприхваћена и не важи у свим правима. Тако, у неким правима је допуштено и сачињавање заједничког завештања (нпр. у правима Немачке и Аустрије).

²Чл. 79 ЗОН. Ако је завешталац лице које нема навршених петнаест година, или лице које је због недостатка способности за расуђивање потпуно лишено пословне способности, завештање ће бити ништаво (чл. 156 ЗОН). У случају да је завешталац неспособан за расуђивање, али није потпуно лишан пословне способности, завештање ће бити рушљиво (чл. 166 ЗОН).

³Чл. 164, ст. 1 ЗОН.

⁴Пресуда Округног суда у Београду, Гж. 2005/97, од 13.09.1997. године (извор: *Судска пракса*, бр. 1/2000, стр. 29–30); пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 2226/10, од 22.07.2010. године (извор: *Paragraf Lex*).

⁵Н. Стојановић, *Наследно право*, Ниш, 2011, стр. 194.

Завештање је строго личног карактера што се огледа у два његова карактеристикама. Првенствено, изјава последње воље се мора дати лично, што значи да није дозвољено да друга лица, као заступници или пуномоћници, дају овакву изјаву у име и за рачун завештаоца.⁶ Такође, за оставиоца приликом распоређивања заоставштине, пресудан је лични однос који има са потенцијалним универзалним или сингуларним сукцесорима.

Реч је и о изјави воље која је увек опозива, што значи да завешталац може од тренутка сачињавања завештања па до своје смрти, у свако доба, у потпуности или делимично завештању одузети важност, или пак, изменити поједине његове одредбе. То је и правни посао *mortis causa*, јер његово дејство наступа тек након смрти оставиоца. За време оставиочевог живота, лица одређена за наследнике или сингуларне сукцесоре, не стичу никаква права нити обавезе.⁷

Завештање је формалан правни посао и мора бити сачињено у облику и под условима одређеним законом. Реч је о форми *ad solemnitatem*, чије непоштовање доводи до рушљивости завештања.⁸ Форма је гарант да је завештаочева одлука о начину распоређивања заоставштине озбиљна и промишљена, она служи као доказ постојања и пуноважности завештања, а има и превентивну улогу, јер отежава фалсификовање и смањује могућност утицаја на слободну вољу завештаоца.⁹

Добročиност је још једна битна карактеристика завештања, јер завешталац од лица која из завештања стичу какву корист не очекује, нити добија неку надокнаду. На добročиност не утиче ни могућност да наследници или сингуларни сукцесори *mortis causa* буду оптерећени одређеним обавезама (налози, испоруке, подиспоруке), јер се све ове обавезе измирују у границама користи која је стечена на основу завештања.¹⁰

---

⁶С. Сворцан, *Наследно право*, Крагујевац, 2006, стр. 41.

⁷О. Антић, *Наследно право*, Београд, 2009, стр. 220.

⁸Чл. 168 ЗОН.

⁹А. Ђорђевић, *Наследно право у Краљевини Србији*, Београд, 1903, стр. 14–15; Ж. Перић, *Специјални део грађанског права, IV Наследно право*, Београд, 1923, стр. 32.

¹⁰Н. Стојановић, *Наследно право*, стр. 194.

2. Облици завештања у упоредном праву и праву Републике Србије

Јавнобележничко завештање је један од облика исказивања последње воље који познају савремена законодавства. Пре него што посветимо пажњу његовој регулативи у упоредном и домаћем праву, у најкраћим цртама указаћемо на облике завештања који су нормирани у правима која су била предмет истраживања приликом писања овог рада.

Немачки грађански законик из 1896. године¹¹ познаје шест облика завештајних располагања, који се могу груписати у редовне и ванредне. Под редовним формама завештања подразумевају се завештање сачињено на записник пред јавним бележником и својеручно завештање. Ванредне форме обухватају изузетно завештање пред председником општине, изузетно завештање пред три сведока, поморско и конзуларно завештање. Разлика између редовних и ванредних облика је у томе што се редовни могу сачинити увек, а ванредни само у посебним, законом предвиђеним приликама.¹²

У Француском грађанском законнику из 1804. године¹³ постоје три редовна облика завештања: аутентично или јавно, мистично и својеручно (олографско).¹⁴ Изузетни облици завештања су војно завештање, завештање у случају заразне болести и завештање на броду.¹⁵

С обзиром на то да су и Немачка и Француска приступиле Конвенцији о једнообразном закону о облику међународног тестаментa из 1973. године, у њиховим правима постоји и међународно завештање, као облик изјаве последње воље.

У Словенији, завештаоцу је на располагању девет облика завештања. Законом о наслеђивању¹⁶ предвиђено је својеручно завештање, писано завештање пред сведоцима, судско завештање, завештање састављено у иностранству, завештање састављено на словеначком броду, завештање састављено за време ванредног или ратног стања,

---

¹¹Bürgerliches Gesetzbuch, даље: BGB, <http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>, датум посете 22.01.2017. године.

¹²Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у немачком праву; у: *Перспективе имплементације европских стандарда у правни систем Републике Србије – књига 2*, Београд, 2012, стр. 427–453.

¹³Code Civil des Français, даље: CC,

https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do?jsessionid=82905F8D47F1A0B364A01514FFA760F6.tpdila21v_3?idSecti onTA =LEGISCTA000006117610&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20080121, датум посете 22.01.2017. године.

¹⁴A. Leroyer, *Droit des successions*, Paris, 2011, p. 180.

¹⁵Чл. 981–1001 CC.

¹⁶Zakon o dedovanju Slovenije, *Uradni list SRS*, br. 15/76, 23/78, *Uradni list RS*, br. 17/91, 13/94, 82/94, 117/2000, 67/2001, 83/2001, 73/2004, 31/2013 и 63/2016.

меѓународно и усмено завештање. Облик завештања које се сачињава пред јавним бележником предвиђен је законом којим је регулисан поступак састављања нотарске исправе.¹⁷

Закон о наслеђивању Хрватске¹⁸ предвиђа пет облика завештања. У тамошњем праву постоји својеручно завештање, писано завештање пред сведоцима, јавно завештање, усмено завештање и меѓународно завештање. Специфичност законодавне технике у Републици Хрватској огледа се у томе што су тзв. јавним завештањем обухваћена она која сачињавају суд, јавни бележник и конзуларни или дипломатско-конзуларни представник.

Законом о наслеђивању Црне Горе¹⁹ регулисано је осам облика завештања, и то: својеручно завештање, писано завештање пред сведоцима, судско завештање, завештање сачињено пред дипломатским или конзуларним представником у иностранству, завештање сачињено на црногорском броду, завештање сачињено за време мобилизације или рата, меѓународно завештање и усмено завештање. Под појмом судског завештања сматра се и завештање које по казивању завештаоца, по правилима ванпарничног поступка, саставља јавни бележник.²⁰ Дакле, у праву Црне Горе не постоји јавнобележничко завештање као посебан облик изјаве последње воље.

У македонском праву постоји шест облика завештања. Тамошњим законом којим се уређује наслеђивање²¹ регулисано је својеручно завештање, судско завештање, завештање састављено пред дипломатским или конзуларним представником у иностранству, завештање састављено за време ратног стања, меѓународно завештање и усмено завештање. Дакле, ни у Македонији не постоји јавнобележничко завештање као посебан облик изјаве последње воље.²² Нотар, као и у Црној Гори, може сачинити завештање по одредбама којима је регулисано састављање судског завештања.²³

---

¹⁷Zakon o notariatu Slovenije, *Uradni list RS*, бр. 13/1994, 48/1994, 82/1994, 73/2004, 98/2005, 115/2006, 45/2008 и 91/2013, даље: ЗНОТС.

¹⁸Zakon o nasljeđivanju Hrvatske, *Narodne novine*, бр. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013 и 33/2015, даље ЗОНРХ.

¹⁹Закон о наслеђивању Црне Горе, *Службени лист Црне Горе*, бр. 74/2008, даље: ЗОНЦГ.

²⁰Чл. 69 ЗОНЦГ.

²¹Закон за наследувањето Македоније, *Службен весник на РМ*, бр. 47/1996 и 18/2001 – др. закон.

²²Д. Мицковић, А. Ристов, Реформите во наследното и семејното право и ингеренциите на нотарите, *Нотариус*, бр. 19, стр. 73.

²³Чл. 58 Закон за нотаријатот Македоније, *Службен весник на РМ*, бр. 55/2007, 86/2008, 139/2009 и 135/2011, даље: ЗНОТМ.

У праву Федерације БиХ постоји девет облика завештања. Завештаоцу су на располагању својеручно завештање, писмено завештање пред сведоцима, судско завештање, јавнобележничко завештање, завештање сачињено пред конзуларним или дипломатским представником у иностранству, завештање сачињено на босанскохерцеговачком броду и у авиону, завештање сачињено за време мобилизације или рата, усмено завештање и међународно завештање. Дакле, Закон о наслеђивању Федерације БиХ²⁴ посебно регулише облик завештања које се сачињава пред јавним бележником.

Законом о наслеђивању Републике Српске²⁵ регулисано је девет облика изјаве последње воље. Тамо постоје својеручно завештање, писано завештање пред сведоцима, судско завештање, завештање сачињено код нотара, завештање сачињено пред конзуларним или дипломатским представником у иностранству, завештање сачињено на броду, завештање сачињено за време мобилизације или рата, усмено и међународно завештање.

У праву Републике Србије постоји девет облика завештања. Изворни текст ЗОН регулисао је осам облика, и то: својеручно завештање, писмено завештање пред сведоцима, судско завештање, конзуларно завештање, међународно завештање, војно завештање, бродско завештање и усмено завештање. Након успостављања јавног бележничтва и одговарајућих измена Закона о наслеђивању и Закона о ванпраничном поступку,²⁶ уведен је и девети облик – јавнобележничко завештање, којем ће у даљем делу рада бити посвећена нарочита пажња.

Све облике завештања које познаје наше право можемо груписати на основу неколико критеријума. У зависности од тога да ли је завешталац своју вољу изразио написаним или изговореним речима, завештања се групишу на писана (својеручно, писмено завештање пред сведоцима, судско, конзуларно, међународно, војно, бродско, јавнобележничко завештање) и усмена (усмено завештање). Имајући у виду то да ли је приликом састављања завештања неопходно суделовање органа јавне власти, облици завештања се деле на јавна (судско, конзуларно, међународно, војно, бродско,

---

²⁴Закон о наслеђивању Федерације БиХ, *Службене новине FBiH*, бр. 80/2014, даље: ЗОНБИХ.

²⁵Закон о наслеђивању Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 1/09, даље: ЗОНРС.

²⁶Закон о ванпраничном поступку Србије, *Службени гласник РС*, бр. 25/82 и 48/88 и *Службени гласник РС*, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 – др. закон, 85/2012, 45/2013 – др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 – др. закон; даље: ЗВП.

јавнобележничко завештање) и приватна (својеручно, писмено завештање пред сведоцима, усмено завештање). Завештања, такође, можемо класификовати на редовна (својеручно, писмено завештање пред сведоцима, судско, конзуларно, међународно, јавнобележничко завештање), ванредна (војно, бродско) и изузетна (усмено). Редовни облици се могу саставити увек, захтеви форме су строги и важе неограничено. Што се ванредних облика тиче, они се састављају у специјалним околностима (рат, мобилизација, када се завешталац нађе на броду или ваздухоплову), за њих су прописани строги захтеви форме и временски су ограничене важности. Усмено завештање, као изузетни облик завештања, може се саставити само у посебним случајевима, када завешталац услед непосредне опасности по живот није у стању да последњу вољу изрази у писаној форми, и његово важење је ограничено.²⁷

---

²⁷Н. Стојановић, *Наследно право*, стр. 207.

II СASTAVЉАЊЕ ЗАВЕШТАЊА ПРЕД ЈАВНИМ БЕЛЕЖНИКОМ У УПОРЕДНОМ ПРАВУ

1. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Немачке

У Немачкој, за састављање бележничког завештања надлежан је сваки нотар на њеној територији. Нотар, по правилу, саставља завештање само у границама свог службеног подручја, а ако поступи супротно овој одредби, то неће бити од утицаја на његову пуноважност. За разлику од ове ситуације, неће бити пуноважно завештање састављено од стране немачког нотара на територији друге државе.²⁸

Завештање пред нотаром се може саставити на два начина.

Завешталац, првенствено, може нотару дати изјаву о томе како планира да расподели своју заоставштину.²⁹ Осим тога, под нотарским завештањем подразумева се и отворено или затворено писмено са изјавом последње воље које се предаје нотару.³⁰

Ако се завештање сачињава на основу завештаоачеве изјаве, она се не мора дати непосредно пред нотаром, већ се то може учинити путем телефона или електронске поште, а могуће је и да завешталац овласти треће лице да нотару саопшти информације о расподели заоставштине. На основу добијених података нотар саставља нацрт завештања.³¹

Након овог припремног и неформалног дела приступа се главном стадијуму поступка, у коме се сачињава записник о завештању.³² У записник се уноси садржина свих радњи које су предузете, као и чињенице које су битне за пуноважност завештања.³³

У овом делу поступка нотар, првенствено, мора да провери идентитет завештаоца и његову завештајну способност. Немачки закон о потврђивању исправа предвиђа да ако нотар завештаоца не познаје лично, његов идентитет може утврдити било којим доказним средством које је подобно да код њега створи извесност у вези ове чињенице. Нотар мора

---

²⁸Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у немачком праву, стр. 444.

²⁹§ 2232 BGB.

³⁰М. Rzewuski, *Notarial testament in Europe*, *Studia prawnoustrojowe*, nr 16, p. 206.

³¹Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у немачком праву, стр. 432.

³²Ј. Видић Трнинић, Улога нотара у сачињавању завештања у упоредном праву, *Српска политичка мисао*, бр. 4/2015, стр. 220.

³³Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у немачком праву, стр. 448.

саставити завештање чак и када не постоји извесност у погледу идентитета, ако завешталац то захтева, с тим што ће се то навести у записнику.³⁴

Уколико је нотар сигуран да завешталац не поседује завештајну способност, он ће одбити да састави завештање. У случају да у погледу ове околности постоји сумња, нотар ће завештање саставити, али ће у записнику навести све чињенице које су му дале повода за сумњу.³⁵

Најбитнија обавеза нотара је да се стара о томе да завештаочеву стварну вољу јасно и недвосмислено пренесе на папир, те да завештаоцу објасни све могуће правне последице овог правног посла.³⁶ У складу са тим, нотар упознаје завештаоца са садржином нацрта завештања и пита га да ли тај текст одговара његовој последњој вољи. Да би било састављено пуноважно нотарско завештање, завешталац мора непосредно пред нотаром потврдно да одговори на ово питање. Ово одобравање не мора бити учињено усмено, већ се може дати и у писаној форми. Осим тога, завешталац може одобрити завештање и неком другом радњом (климање главом, подизањем палца на руци и сл.), ако нотар може са сигурношћу утврдити значење таквог геста.³⁷

Након уношења изјаве у записник, завешталац ставља свој потпис, а за њим се потписује и јавни бележник.³⁸ Ако завешталац не може потписати завештање, то ће уместо њега учинити други нотар, или сведок.³⁹ Ако нотар не познаје језик завештаоца у довољној мери, у поступку учествује преводаца.⁴⁰

Да би се осигурала непристрасност и спречиле злоупотребе од стране нотара, предвиђено је искључење (то се дешава у ситуацији када је завешталац лице блиско нотару, или када би дошло до обједињавања својства поступајућег нотара и завештаоца), као и забрана суделовања (када се завештањем оставља нека корист нотару или њему блиском лицу, или када су ова лица именована за извршиоце завештања).

У поступку могу учествовати завештајни сведоци, преводаца или други нотар и они се у поступку појављују по потреби, и то факултативно (по захтеву завештаоца јавни

---

³⁴§ 10, ст. 2 Закона о потврђивању исправа из 1969. године, *Beurkundungsgesetz*, даље: *BeurkG*, <https://www.gesetze-im-internet.de/keurkg/BeurkG.pdf>, датум посете: 17.08.2017. године.

³⁵§ 11 *BeurkG*.

³⁶Д. Ђурђевић, *Нотарски тестамент у немачком праву*, стр. 447.

³⁷Ј. Видић Трнинић, *op.cit.*, стр. 221.

³⁸Д. Ђурђевић, *Нотарски тестамент у немачком праву*, стр. 450.

³⁹§ 25 *BeurkG*.

⁴⁰Д. Ђурђевић, *Нотарски тестамент у немачком праву*, стр. 436.

бележник треба да позове сведоке или другог јавног бележника да суделују у поступку, како би се омогућила додатна заштита и лакше доказивање пуноважности завештања у случају спора) или обавезно (у ситуацијама када завешталац није у стању да чује, говори или види позваће се други нотар или један сведок, уколико се завешталац томе не противи). И за ова лица предвиђена је, у одређеним случајевима, забрана учествовања, како би се осигурала адекватна заштита завештаоца.⁴¹

Завешталац може предати нотару и отворено писмено које садржи текст његовог располагања за случај смрти. Предају таквог писмена прати изјава завештаоца да се ради о његовој изјави последње воље. Та изјава мора бити дата непосредно пред нотаром, усмено, писано, или другим радњама, уколико нотар може разумети њихово значење.⁴²

Ако завешталац жели да садржину завештања сачува у тајности, он може нотару предати затворено писмено са изјавом последње воље. Нотар не сме отворити завештање, осим ако му завешталац то изричито не дозволи. Специфичност овог завештања је у томе што га може саставити само пунолетна особа⁴³, иако се у Немачкој ограничена завештајна способност, која омогућава сачињавање завештања пред јавним бележником, стиче са шеснаест година. Наиме, сматра се да је код затвореног завештања у одређеној мери ограничена контролна и подучавајућа улога нотара, јер он не може знати садржину тако изјављене воље, па је малолетницима ускраћена могућност да такво завештање сачине.⁴⁴

Писмено са изјавом последње воље које се предаје нотару не мора бити написано нити потписано од стране завештаоца.⁴⁵ Оно може бити сачињено од стране другог лица (нотара, адвоката, чак и од стране лица коме се оставља нека корист), не мора да буде назначено ни место ни време састављања, није битна подлога на којој је писано, нити средство којим је то учињено. Минимални услови за ваљаност овако сачињеног завештања јесу да је завештаочева воља материјализована исписивањем знакова на некој подлози.⁴⁶

Састављање нотарског завештања на овај начин врши се по правилима нотарске процедуре, као и у случају непосредног изјављивања последње воље пред нотаром, с тим

---

⁴¹*Ibid.*, стр. 445.

⁴²*Ibid.*, стр. 441.

⁴³§ 2233, ст. 1 BGB.

⁴⁴Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у немачком праву, стр. 442.

⁴⁵R. Zimmermann, Testamentary formalities in Germany; in: Reid, K G C, De Waal, M J and Zimmermann R., (ed.), *Comparative succession law, volume I, Testamentary formalities*, New York, 2011, p. 210.

⁴⁶Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у немачком праву, стр. 437.

што се у записник не уноси изјава воље, већ се само констатује да ли је предато отворено или затворено писмено. Ово писмено се прилаже и спаја са записником, а овако дата изјава важи као да је унета у записник.⁴⁷

Записник о нотарском завештању, као и сва друга приложена писмена, затварају се и печате у посебном омоту и предају се суду на чување, а свако завештање које је сачињено у овом облику региструје се код Централног регистра завештања који води нотарска комора. Након смрти завештаоца, завештање се отвара у суду.⁴⁸

2. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Француске

У француском праву изјава последње воље сачињена у јавној форми, пред нотаром, назива се јавно завештање. Од свих облика завештања који тамо постоје, ово завештање се сачињава по најстрожим процедуралним правилима, првенствено због тога што се увек сачињава пред двојицом нотара или једним нотаром и два завештајна сведока.⁴⁹

Завештање се саставља тако што завешталац саопштава нотару садржину своје последње воље, а нотар је бележи руком или неким механичким средством. Ако у поступку учествују два нотара, само један од њих записује завештаочеву изјаву.⁵⁰ Нотар не мора уносити дословно речи које му завешталац саопштава, већ се првенствено стара о томе да воља буде разумљива, те у том смислу може од завештаоца тражити извесна појашњења.⁵¹

Ако завешталац не говори француски, у поступку учествује преводилац, с тим што то није неопходно уколико нотар или сведоци познају језик завештаоца. У случају да завешталац може да пише на француском језику, али не може да говори, нотар саставља завештање по упутствима која је завешталац написао пред њим, након чега је дужан да му га прочита. Уколико завешталац не може да чује, са садржином завештања се упознаје

---

⁴⁷*Ibid*, стр. 449.

⁴⁸D. Leipold, *Erbrecht, Ein Lehrbuch mit Fällen und Kontrollfragen*, Tübingen, 2014, p. 117.

⁴⁹S. Ferré-André, S. Berre, *Succesions et libéralités*, Paris, 2014, p. 190.

⁵⁰J. Видић Трнинић, *op. cit*, стр. 217.

⁵¹S. Ferré-André, S. Berre, *op.cit*, p. 190.

тако што га чита сам.⁵² Ако завешталац не може да говори, чује, чита, нити да пише, у постуку мора учествовати тумач.⁵³

Завешталац потписује завештање пред јавним бележником и сведоцима. У случају да је завешталац неписмен, или физички није у могућности да се потпише, то ће се заједно са разлогом због којег то не може да учини, назначити на завештању. Судска пракса у Француској заузела је став да није довољно да нотар само наведе да „завешталац не може да се потпише због одређеног недостатка”, већ мора ближе утврдити да ли је завештаочево стање такво да га заиста онемогућава да стави свој потпис.⁵⁴

Након завештаоца, завештање потписују и нотар и сведоци.⁵⁵ Присутна лица својим потписима практично потврђују веродостојност завештаоачеве изјаве последње воље, па се овакво завештање зове још и аутентично.⁵⁶

Сведоци у поступку сачињавања завештања морају да имају завештајну способност, да буду пунолетни, да говоре француски језик и да могу да се потпишу.⁵⁷ То не могу бити лица која стичу корист из завештања, њихови крвни и тазбински сродници до четвртог степена сродства закључно, као ни лица која су запослена код нотара који учествује у поступку.⁵⁸ Кршење наведених одредаба доводи до ништавости завештања.⁵⁹

Поред аутентичног завештања, у Француској нотар суделује и приликом сачињавања тзв. мистичног завештања, када му завешталац у присуству два сведока предаје запечаћену коверту са изјавом последње воље, потврђујући да ју је лично проверио и потписао. Завешталац је у обавези да наведе да ли је изјава воље написана механичким путем или руком. Нотар на коверту ставља посебну исправу са датумом, местом, описом коверте и отиском печата, са напоменом о свим предузетим формалностима. Ову исправу потписују завешталац, нотар и сведоци. Нотар извесну улогу има и приликом сачињавања међународног завештања.⁶⁰

---

⁵²Чл. 972, ст. 3, 4 и 5 СС.

⁵³J. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 218.

⁵⁴A. Leroyer, *op. cit.*, p. 192.

⁵⁵Чл. 973–974 СС.

⁵⁶S. Ferré-André, S. Berre, *op. cit.*, p. 190.

⁵⁷W. Pintens, Testamentary formalities in France and Belgium; in: Reid, K G C, De Waal, M J and Zimmermann R., (ed.), *Comparative succession law, volume I, Testamentary formalities*, New York, 2011, p. 62.

⁵⁸Чл. 975 СС.

⁵⁹A. Leroyer, *op. cit.*, p. 190.

⁶⁰J. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 219.

У Француској, слично као и у Немачкој, постоји Централни регистар изјава последње воље, који води Врховни савет нотара. У регистар се могу унети подаци о завештању, без обзира на то у којој форми је сачињено. Не уноси се садржина завештања, већ подаци о завештаоцу, као и о нотару који је сачинио завештање, или код кога је оно депоновано. Регистрација завештања зависи од воље самог завештаоца, а након његове смрти нотар надлежан за спровођење оставинског поступка дужан је да провери да ли постоји регистровано завештање.⁶¹

3. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Словеније

Нотарско завештање у словеначком праву саставља се према одредбама Закона о нотаријату из 1994. године, који прописује поступак сачињавања нотарских исправа и за његово сачињавање надлежан је било који нотар на територији Словеније.⁶²

Завештање сачињено пред нотаром у праву Словеније спада у редовне и јавне облике завештања. Оно има правно дејство судског завештања и може се саставити на два начина.

Нотар, првенствено, може сачинити завештање тако што ће забележити изјаву последње воље завештаоца на основу његовог казивања у форми јавнобележничког записа. Нотар не може сачињавати завештање ако би он сам, његов брачни друг или лице са којим живи у ванбрачној заједници, његов сродник по крви у правој линији или до другог степена побочног сродства, усвојилац, усвојеник, хранитељ, старатељ, или лице чији је законски заступник или пуномоћник, на основу таквог завештања стекли нека права или обавезе.⁶³ Ово ограничење се примењује и на другог нотара, када је предвиђено његово учествовање у поступку.⁶⁴

Пре него што почне са састављањем завештања, јавни бележник мора утврдити идентитет завештаоца.⁶⁵ Он то чини, по правилу, из личне исправе, а ако то није могуће, онда на други погодан начин.⁶⁶

---

⁶¹Fichier central des dispositions de dernières volontés; презето 18.05.2017. https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier_central_des_dispositions_de_derni%C3%A8res_volont%C3%A9s

⁶²Чл. 12, ст. 1 ЗНОТС.

⁶³Чл. 22 ЗНОТС.

⁶⁴Чл. 30 ЗНОТС.

⁶⁵ Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 210.

Нотар мора, пре сачињавања завештања, упозорити завештаоца о могућим последицама овог правног посла, а дужан је и да му приликом исказивања последње воље, скрене пажњу на то да су поједине одредбе у завештању нејасне или двосмислене. Ако завешталац инсистира да и поред упозорења у завештање уђу такве одредбе, јавни бележник мора ставити напомену да је завештаоца о овоме упозорио.⁶⁷

Након што прибележи изјаву завештаоца, нотар му је мора прочитати, а завешталац је потом одобрава и потписује. Током ових радњи обавезно је присуство два завештајна сведока или још једног нотара.⁶⁸ Дакле, у поступку за сачињавање овог облика завештања у Словенији, као и у француском праву, неопходно је присуство двојице сведока или још једног нотара, чак и када је завешталац у могућности да чита, пише, чулно опажа или комуницира са нотаром. Овакво решење свакако доприноси високом степену правне сигурности и заштите завештаочевих интереса.

Сведоци могу бити само она лица која су пунолетна, писмена и која познају службени језик. Ако нотар сведока не познаје лично, његов идентитет утврдиће путем личне исправе или на други погодан начин.⁶⁹ У овој улози не могу бити лица која су одредбама процесног права ослобођена од дужности сведочења, која су у радном односу код нотара, или из завештања стичу неко право или корист, ако су са завештаоцем, или са особама које стичу неко право, или са нотаром који саставља завештање у браку или ванбрачној заједници, ако су његови сродници по крви у правој линији или до другог степена побочног сродства, усвојиоци, усвојеници, хранитељи, старатељи, или законски заступници, односно пуномоћници.⁷⁰

Ако завешталац не влада службеним језиком, у поступку учествује судски преводилац, а нотар је дужан да у завештању наведе да се тако поступило. Ово, међутим, није неопходно ако нотар, сведоци или други нотар познају језик којим говори завешталац.⁷¹ У случају да је завешталац глув или нем, нотар мора да утврди да је разумео

---

⁶⁶Чл. 39 ЗНОТС.

⁶⁷Чл. 42 ЗНОТС.

⁶⁸Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 211.

⁶⁹Чл. 52 ЗНОТС.

⁷⁰Чл. 53 ЗНОТС.

⁷¹Чл. 55 ЗНОТС.

садржину завештања. Ово се у завештању мора навести, заједно са начином на који је оно саопштено завештаоцу.⁷²

Приликом састављања бележничког завештања, у случају да је завешталац глув или нем а не зна да чита, неопходно је учешће и једне особе од његовог поверења, која мора бити у стању да завештаоца упозна са садржином завештања, што се заједно са начином на који је то учињено, мора навести у завештању.⁷³

Након спровођења свих наведених радњи, нотар који је завештање сачинио дужан је да га потпише и да стави свој печат. Изнад потписа нотара потписује се завешталац, као и остала лица која су учествовала у поступку (сведоци, други нотар, преводац). Уколико је завешталац неписмен или из неког разлога не може да се потпише, то мора бити назначено на завештању. Он тада у присуству два сведока или другог нотара ставља свој рукознак, а наведена лица то потврђују својим потписом.⁷⁴

Друга могућност за сачињавање завештања уз суделовање нотара јесте да му завешталац своју изјаву последње воље поднесе на потврђивање.⁷⁵ Нотар у завештање уноси своје име и презиме, начин на који је утврдио идентитет завештаоца, као и назнаку да је завештаоцу прочитао завештање и да га је он одобрио. Завештање се потписује на исти начин као и када завешталац даје изјаву последње воље пред нотаром.⁷⁶ Овакво завештање саставља се у облику нотарског записа и његовим потврђивањем приватно завештање стиче својство јавног завештања и има исто дејство као и судско завештање. Код овог облика завештања такође је неопходно учешће сведока или другог нотара.⁷⁷

У Словенији постоји Централни регистар тестамената, компјутеризована база података о састављеним тестаментима, који води Нотарска комора. Овај регистар садржи податке о завештањима састављеним у форми нотарског записа, завештањима која се чувају код нотара, завештањима која је саставио адвокат или су му додељена на чување, судским завештањима и завештањима која су предата суду на чување на основу одредаба закона који уређује наслеђивање. Упис у регистар врши се на захтев нотара, суда или

---

⁷²Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 212.

⁷³*Ibid.*

⁷⁴Чл. 37 ЗНОТС.

⁷⁵В. Ријавец, Улога бележника у грађанском праву Словеније, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2010, стр. 127.

⁷⁶Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 213.

⁷⁷*Ibid.* стр. 211.

адвоката, онда када је завештање састављено или је примљено на чување, и током живота завештаоца представља тајну.⁷⁸

4. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Хрватске

У Републици Хрватској на захтев завештаоца и према његовом казивању нотар може сачинити тзв. јавно завештање (јавна опорука). Поред нотара, за састављање овог облика завештања на територији Републике Хрватске надлежне су и судије и судијски саветници у општинским судовима, док у иностранству то могу чинити хрватски конзуларни, односно дипломатско – конзуларни представници.⁷⁹ Особе које не могу или не знају да читају, као и особе које се не могу потписати, у редовним околностима могу сачинити само овај облик завештања.⁸⁰

Дакле, у хрватском праву, слично као и у нашем, за сачињавање завештања, поред нотара, овлашћене су и судије. Међутим, док су код нас то два посебна облика изјаве последње воље, у Хрватској је реч о једном облику завештања. Решење у хрватском праву сматрамо много логичнијим, имајући у виду да код нас између судског и јавнобележничког завештања постоје тек незнатне разлике, те је њихова егзистенција као два посебна облика завештања сувишна.

Нотар у Хрватској саставља завештање у свом службеном седишту, за подручје на коме обавља службу, с тим што повреда наведене одредбе нема утицаја на пуноважност овог правног посла.⁸¹ Завештање се, по правилу, сачињава у канцеларији нотара. Уколико разлози целисходности то налажу, завештање се може сачинити и ван бележничке канцеларије.⁸²

О сачињавању завештања нотар саставља записник у који се уносе све околности које би могле бити од значаја за његову пуноважност.⁸³ Нотар је, такође, дужан да завештаоцу објасни прописе којима је ограничена слобода завештајних располагања.⁸⁴

---

⁷⁸В. Ријавец, *op. cit.*, стр. 127.

⁷⁹N. Gavella, V. Belaj, *Nasljedno pravo*, Zagreb, 2008, стр. 138.

⁸⁰Чл. 32, ст. 1 ЗОНРХ.

⁸¹Чл. 147 ЗОНРХ.

⁸²Чл. 148, ст. 7 ЗОНРХ.

⁸³Чл. 148, ст. 5 ЗОНРХ.

⁸⁴Чл. 148, ст. 6 ЗОНРХ.

Пре састављања завештања, нотар мора утврдити идентитет завештаоца, његову завештајну способност, као и то да ли је његова воља слободна и озбиљна.⁸⁵ У случају да у поступку учествују завештајни сведоци и тумач, нотар мора утврдити и њихов идентитет.⁸⁶

Ако нотар познаје завештаоца лично и по имену, биће довољно да се то констатује у записнику.⁸⁷ У супротном, идентитет завештаоца ће се утврдити увидом у личну карту или путну исправу. Ако ни то није могуће, завештаочев идентитет може се утврдити путем саслушања два сведока идентитета, који морају бити пословно способни.⁸⁸ Идентитет сведока идентитета се утврђује путем личне карте или путне исправе.⁸⁹

Уколико у поступку учествују завештајни сведоци, њихов идентитет се утврђује исто као и идентитет завештаоца.⁹⁰ Начин на који је утврђен идентитет завештаоца, завештајних сведока и сведока идентитета мора се навести у записнику.⁹¹

Након фазе утврђивања идентитета, нотар слуша завештаочево излагање и предочава му прописе којима је ограничена слобода располагања заоставштином, пазећи притом да не утиче на његову вољу, а потом формулише садржај његове изјаве у облику исправе, водећи рачуна о томе да се служи терминима које је приликом излагања користио сâм завешталац. Када изјава буде забележена, завешталац је мора прочитати завештаоцу.⁹²

Уколико је завешталац сагласан да оно што је прочитао представља његову последњу вољу, он на завештању ставља свој потпис. Све ове радње на завештању назначава нотар, а потом и он ставља свој потпис. Ако завешталац не може да се потпише, навешће се који је разлог за то, а у таквим ситуацијама могуће је и да завештаоца, на његов захтев, потпише друга особа.⁹³

У случају да завешталац није у стању да прочита завештање, то ће учинити нотар у присуству два завештајна сведока, који морају разумети језик на коме је завештање

---

⁸⁵ Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 213.

⁸⁶Чл. 148, ст. 4 ЗОНРХ.

⁸⁷N. Gavella, V. Belaj, *op. cit.*, стр. 139.

⁸⁸Чл. 149, ст. 2 ЗОНРХ.

⁸⁹Чл. 149, ст. 4 ЗОНРХ.

⁹⁰Чл. 149, ст. 3 ЗОНРХ.

⁹¹Чл. 149, ст. 6 ЗОНРХ.

⁹²N. Gavella, V. Belaj, *op. cit.*, стр. 139.

⁹³Чл. 32 ЗОНРХ.

сачињено. Након тога, завешталац у присуству сведока изјављује да је то његова воља и ставља свој потпис или рукознак.⁹⁴

Завештајни сведоци могу бити само пунолетна, пословно способна и писмена лица. То не може бити лице које је потомак завештаоца, његов усвојеник или потомак његовог усвојеника, предак, усвојилац и сродник у побочној линији до четвртог степена сродства. Иста забрана важи за супружнике наведених лица, као и за супружника завештаоца.⁹⁵

Ако је завешталац нем, глув или је и слеп и глув, па то представља сметњу за сачињавање завештања, или ако не познаје службени језик, или није дужан да се њиме служи, у поступку мора учествовати заклету тумач. Поред тога, у поступку морају учествовати и два тзв. сведока тумача. Сведоци тумача су заправо завештајни сведоци, који поред свих прописаних услова, морају да уз службени језик познају и језик којим се служи завешталац.⁹⁶ Идентитет тумача и сведока тумача се утврђује као идентитет завештаоца.⁹⁷ Записник о сачињавању завештања потписују и тумач и сведоци.⁹⁸

Нотар је дужан да о сачињеном завештању обавести Хрватски уписник завештања.⁹⁹ Овај уписник представља јавну евиденцију о сачињавању, чувању и проглашењу завештања, а води га Нотарска комора. Информације о завештањима, поред нотара, достављају судови, адвокати и особе које су сачиниле завештање. Подаци из уписника се пре смрти завештаоца не могу давати никоме, осим њему самом или особи коју је он за то овластио. Чињеница да завештање није евидентирано у уписнику не утиче на његову пуноважност.¹⁰⁰

5. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Црне Горе

У Црној Гори нотар може, по казивању завештаоца, саставити запис о завештању у складу са правилима ванпарничног поступка која се односе на завештање сачињено од

---

⁹⁴Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 214.

⁹⁵Чл. 35 ЗОНРХ.

⁹⁶Чл. 150, ст. 2, 3 и 5 ЗОНРХ.

⁹⁷Чл. 150, ст. 7 ЗОНРХ.

⁹⁸Чл. 150, ст. 6 ЗОНРХ.

⁹⁹N. Gavella, V. Belaj, *op. cit.*, стр.141.

¹⁰⁰Чл. 68 ЗОНРХ.

стране судије.¹⁰¹ Такав запис има дејство судског завештања.¹⁰²

Бележничко завештање завештаоцу може саставити било који нотар у Црној Гори. Он то редовно чини у својој канцеларији. Завештање се може сачинити и ван канцеларије само када завешталац није способан да до ње дође или када за то постоје други оправдани разлози.¹⁰³

Нотар који саставља завештање не сме бити потомак завештаоца, његов усвојеник или потомак његовог усвојеника, предак, усвојилац, или сродник у побочној линији до четвртог степена сродства. Иста забрана важи за супружнике наведених лица, као и за супружника завештаоца.¹⁰⁴ Што се тиче располагања у корист нотара који је саставио завештање, или у корист његовог супружника, претка, потомка, браће и сестара, као и супружника ових лица, закон прописује њихову ништавост.¹⁰⁵

Идентитет завештаоца, уколико га нотар не познаје лично и по имену, утврђује се увидом у јавну исправу или уз помоћ два пунолетна сведока идентитета чији је идентитет утврђен јавним исправама.¹⁰⁶ Након утврђивања идентитета, нотар проверава правну и пословну способност, а потом и квалитет завештаочеве воље, па уколико у погледу наведеног постоје недостаци, решењем одбија да састави завештање.¹⁰⁷

Нотар сачињава текст завештања, трудећи се да на јасан начин пренесе завештаочеве речи, по могућству онако како су изговорене. Он има и обавезу да завештаоцу, по потреби, укаже на прописе којима су регулисана ограничења завештајних располагања.¹⁰⁸

Након тога, завешталац чита текст завештања и изјављује да је то његова последња воља, што нотар потврђује на завештању. Ако завешталац није у стању да прочита завештање, то чини нотар у присуству два сведока, а потом завешталац, такође у присуству два сведока изјављује да је то његово завештање и потписује га или ставља

---

¹⁰¹Чл. 52 Закона о нотарима Црне Горе, *Службени лист РЦГ*, бр. 68/05 и *Службени лист Црне Горе*, бр. 49/08.

¹⁰²Љ. Кадих, Улога бележника у оставинском поступку по позитивним наследноправним прописима Црне Горе, *Страни правни живот*, бр. 1/2012, стр. 317.

¹⁰³Чл. 190 и 191 Закона о ванпарничном поступку Црне Горе, *Службени лист РЦГ*, бр. 27/2006; даље: ЗВПЦГ.

¹⁰⁴Чл. 69 ЗОНЦГ.

¹⁰⁵Чл. 70 ЗОНЦГ.

¹⁰⁶Чл. 192 ЗВПЦГ.

¹⁰⁷Чл. 197–199 ЗВПЦГ.

¹⁰⁸Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 213–214.

рукознак. После тога завештање потписују сведоци, а нотар на завештању потврђује да су ове радње извршене, па се и он потписује.¹⁰⁹

У случају да је завешталац неписмен, нем, слеп или не познаје језик који је у службеној употреби, обавезно је присуство два завештајна сведока која нотар познаје или чији је идентитет утврдио путем исправа са фотографијама. Ако завешталац не познаје језик поступка, обавезно је учешће преводиоца, а ако је глувонем или слеп мора присуствовати тумач.¹¹⁰ Нотар ће, преко њих, прочитати завештање, а завешталац ће уз њихову помоћ изјавити да је завештање његово. Потом ће се сведоци и тумач потписати на завештању, а нотар ће потврдити да су све ове радње предузете, па ће се и он потписати.¹¹¹

У улози завештајног сведока, тумача и преводиоца не може бити лице које је потомак завештаоца, његов усвојеник или потомак његовог усвојеника, предак, усвојилац, или сродник у побочној линији до четвртог степена. Иста забрана важи за супружнике наведених лица, као и за супружника завештаоца.¹¹²

Сведоци морају бити писмени и познавати језик поступка и језик завештаоца, а ако је он нем, морају бити у могућности да се с њим споразумеју.¹¹³

У црногорском праву предвиђен је и Регистар завештања, за чије је вођење задужена Јавнобележничка комора, а у који се уносе чињенице о сачињавању, чувању и проглашењу завештања. Регистрација завештања није обавезна, већ се врши по захтеву завештаоца. Она није од утицаја на његову пуноважност, већ има декларативан карактер.¹¹⁴

6. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Македоније

У Македонији, нотар може сачинити завештање по правилима за састављање судског завештања.¹¹⁵ То значи да бележници и суд имају конкурентску надлежност када

---

¹⁰⁹Чл. 202 и чл. 203, ст. 1–3 ЗВПЦГ.

¹¹⁰Чл. 193 и 194 ЗВПЦГ.

¹¹¹Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 214.

¹¹²Чл. 195 ЗВПЦГ.

¹¹³Чл. 196 ЗВПЦГ.

¹¹⁴Д. Ђурђевић, Актуелна реформа наследног права у Црној Гори, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2009, стр. 280.

¹¹⁵Чл. 58 ЗНОТМ.

је сачињавање тог облика завештања у питању.¹¹⁶

Тамошњим Законом о ванпарничном поступку¹¹⁷ предвиђено је да овакво завештање може сачинити сваки нотар на територији Македоније.¹¹⁸ Он то чини, по правилу, у својој канцеларији. Уколико завешталац није у могућности да дође у канцеларију, завештање се може сачинити ван ње, у завештаочевом стану, болници, или на другом месту.¹¹⁹

Нотар првенствено мора да утврди завештаочев идентитет.¹²⁰ Ако не познаје завештаоца лично и по имену, то ће се учинити уз помоћ два сведока идентитета. Уколико нотар не познаје сведоке идентитета лично, њихов идентитет утврдиће путем исправе издате од стране надлежног органа. Ако завешталац има исправу издату од стране надлежног органа са фотографијом и потписом, довољно је да његов идентитет потврди само један сведок.¹²¹

Пре сачињавања завештања, мора се утврдити и да ли је завештаочева воља слободна, као и то да ли је он при чистој свести и здравом разуму. Након што чује завештаочеву изјаву последње воље, нотар ће је прибележити у писаној форми, трудећи се да то учини на разумљив и недвосмислен начин, а ако је потребно завештаоцу ће се указати и на одредбе којима су прописана ограничења завештајних располагања.¹²²

Завешталац чита текст завештања који је нотар саставио и потписује га, а нотар на самом завештању потврђује да је све ово учињено у његовом присуству, па и он ставља свој потпис.¹²³ Ако је завешталац слеп, неписмен, не познаје службени језик, или није у стању да прочита завештање, неопходно је присуство два завештајна сведока.¹²⁴ Идентитет завештајних сведока, уколико их не познаје лично, нотар ће утврдити путем исправе издате од стране надлежног органа.¹²⁵ У случају да завешталац не познаје

---

¹¹⁶А. Јаневски, М. Ракочевић, Улога нотаријата као правне службе у растерећењу судова у ванпарничном поступку – македонска перспектива, *Правна ријеч*, бр. 36/2013, стр. 318.

¹¹⁷Закон за вонпарнична постапка Македоније, *Службен весник на РМ*, бр. 9/2008, даље ЗВПМ.

¹¹⁸Чл. 251 ЗВПМ.

¹¹⁹Чл. 252 ЗВПМ.

¹²⁰Р. Максимовски, Тестаментално наследување, *Нотариус*, бр. 11, стр. 27.

¹²¹Чл. 254 ЗВПМ.

¹²²Чл. 259 ЗВПМ.

¹²³Р. Максимовски, *op. cit*, стр. 27.

¹²⁴Чл. 255, ст. 1 ЗВПМ.

¹²⁵Чл. 255 ЗВПМ.

службени језик, или је нем, у поступку учествује и преводилац, односно тумач.¹²⁶

Завештајни сведоци, преводилац и тумач морају бити пословно способни, писмени и познавати службени језик, као и језик завештаоца. Сведок не може бити брачни друг завештаоца, нити то могу бити његови потомци, усвојеници и њихови потомци, његови преци и усвојитељи, његови сродници у побочној линији до четвртог степена, брачни другови свих ових лица, као и брачни друг завештаоца.¹²⁷

Ако је завештање састављено уз учешће сведока јер завешталац не зна да чита или при читању има потешкоће, нотар му у њиховом присуству чита текст завештања, а потом завешталац даје изјаву да је то његова последња воља. У случају да завешталац не зна службени језик или је нем или глуп, ове радње се обављају уз помоћ преводиоца, односно тумача.¹²⁸

Начин на који је завештање прочитано мора се увек назначити, као и начин утврђивања идентитета завештаоца, сведока идентитета и завештајних сведока. Треба навести и то да је завешталац способан да расуђује, као и његов узраст.¹²⁹

Завештање након завештаоца потписују завештајни сведоци, преводилац, односно тумач и нотар. Ако завешталац или сведоци не знају да се потпишу, ставиће отисак кажипрста десне руке, а ако то није могуће, отисак неког другог прста на десној или левој руци.¹³⁰

У Македонији не постоји регистар завештања, што представља велику сметњу да надлежни органи на ефикасан начин добију информацију о томе да ли је оставилац сачинио завештање, те да ли његову заоставштину треба расподелити по правилима законског или завештајног наслеђивања, због чега се предлаже његово увођење.¹³¹

---

¹²⁶Чл. 256 ЗВПМ.

¹²⁷Чл. 257 ЗВПМ.

¹²⁸Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 214.

¹²⁹Чл. 258 и 260 ЗВПМ.

¹³⁰Чл. 261 ЗВПМ.

¹³¹Д. Мицковић, А. Ристов, *op. cit.*, стр. 74.

7. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Федерације БиХ

У Федерацији БиХ завештање може сачинити јавни бележник у форми бележнички обрађене исправе. То је редован и јавни облик завештања.¹³²

По претходно важећем Закону о наслеђивању¹³³ у Федерацији БиХ бележници нису могли да сачињавају бележничко завештање као форму јавног завештања, иако је у упоредном праву то једна од њихових најбитнијих надлежности. Учешће нотара је било могуће само код алогографског завештања. Такво завештање могао је да сачини нотар по казивању завештаоца у присуству два сведока, који потврђују да је завештаоцу завештање прочитано и да га је он признао као своје. Нотар, међутим, приликом сачињавања таквог завештања није иступао као носилац јавних овлашћења, нити је такво завештање представљало јавну исправу.¹³⁴ Ипак, актуелним Законом о наслеђивању Федерације БиХ, нотару је дато овлашћење за сачињавање бележничког завештања у правом смислу те речи.

Пре сачињавања завештања, нотар мора утврдити идентитет завештаоца. У случају да га не познаје лично и по имену, нотар ће његов идентитет утврдити путем личне карте, пасоша, или другог личног документа. Ако то није могуће, идентитет завештаоца морају потврдити два сведока идентитета или други нотар.¹³⁵

Пре сачињавања завештања, нотар мора да утврди и да ли лице поседује завештајну способност. У уводу исправе о завештању мора се навести да је нотар из разговора са завештаоцем стекао утисак да је он пословно и завештајно способан. Уколико се код нотара јави сумња у погледу завештаоачеве способности за расуђивање, може се извести и психијатријско вештачење.¹³⁶ Нотар, такође, има обавезу да испита завештаочеву праву вољу и да га поучи о правним последицама овог правног посла, а мора се све време старати о томе да сам текст завештања буде јасан и недвосмислен.¹³⁷

Након што изјава последње воље буде забележена, текст завештања се чита завештаоцу у присуству нотара. Ако завешталац сматра да је његова воља исправно

---

¹³²Чл. 70 ЗОНБИХ.

¹³³Закон о наслеђивању SR БиН, *Službeni list SRБиН*, бр. 7/80 и 15/80.

¹³⁴М. Povlakić, Dileme oko notarskog testamenta – povodom Rješenja Općinskog suda u Sarajevu 650 O 13136110 O od 31.10.2011, *Nova pravna revija*, god. 2, vol. 3, стр. 51.

¹³⁵Чл. 82 Закона о notarima Федерације БиН, *Službene novine FBиН*, бр. 45/2002; даље: ЗНОТБИХ.

¹³⁶Е. Bikić, М. Povlakić, S. Suljević, М. Plavšić, *Notarsko pravo*, Sarajevo, 2013, стр. 478.

¹³⁷Чл. 80, ст. 2 ЗНОТБИХ.

прибележена, он одобрава завештање, а потом се на завештању констатује које су све радње предузете.¹³⁸

У случају да је завешталац неписмен, обавезно је учешће два завештајна сведока, док у осталим ситуацијама њихово присуство зависи од воље нотара и завештаоца. Сматра се да је присуство сведока целисходно у ситуацијама када странка не разуме најбоље природу правног посла, поуке и упозорења. Њиховим учешћем завешталац се штити од могућих негативних последица, а нотар од евентуалне одговорности.¹³⁹ Учешће сведока може се надоместити присуством другог нотара.¹⁴⁰

Завештајни сведоци морају бити пунолетни и знати један од службених језика, с тим да један од сведока мора бити писмен. Идентитет сведока утврђује се на исти начин као и идентитет завештаоца.¹⁴¹ У улози завештајних сведока не могу се наћи особе које не могу ваљано сведочити услед својих душевних или телесних недостатака, особе које су запослене код нотара који сачињава завештање, које могу имати какву корист од завештања, или особе које су са завештаоцем или с оним који би по основу његовог завештања требало да добију какву корист, или са самим нотаром у односу услед кога се може тражити изузеће нотара.¹⁴²

Завештајни сведоци, или други нотар морају бити присутни најкасније од тренутка када нотар завештаоцу чита завештање и када га завешталац потписује. На завештаочев захтев сведоци могу бити искључени за време читања завештања, али у том случају завешталац мора потписати завештање у присуству сведока и изјавити да је то учинио или да му је оно било прочитано и да одговара његовој вољи.¹⁴³

У случају да је завешталац глув, а зна да чита, сам ће прочитати завештање и изричито ће изјавити да га је прочитао и да оно одговара његовој вољи, а ако је нем или глувонем, а зна да чита и пише мора на завештању својеручно написати да га је прочитао и да га одобрава.¹⁴⁴

---

¹³⁸Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 210–211.

¹³⁹М. Povlakić, С. Schalast, V. Softić, *Komentar Zakona o notarima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2009, стр. 191.

¹⁴⁰Чл. 83 ЗНОТБИХ.

¹⁴¹Чл. 84 ЗНОТБИХ.

¹⁴²Чл. 85, у вези чл. 52 ЗНОТБИХ.

¹⁴³Чл. 86 ЗНОТБИХ.

¹⁴⁴Чл. 87 ЗНОТБИХ.

У случају да је завешталац глув и неписмен, или ако је нем или глувонем, а притом и неписмен, поред завештајних сведока обавезно је присуство и једне особе од поверења, која се с њим може споразумети. Ова особа мора испуњавати оне услове који су предвиђени за сведоке. Она не мора бити писмена и не сме бити лично заинтересована за сачињавање завештања. У том случају, сведоци морају бити присутни приликом давања изјаве, читања завештања, одобравања и потписивања.¹⁴⁵

Уколико завешталац не познаје службени језик у поступку учествује и преводилац. То, међутим, неће бити случај ако нотар и оба завештајна сведока, односно други нотар владају његовим језиком. Тада они морају бити присутни приликом читања завештања.¹⁴⁶

Нотар својеручно потписује завештање на његовом крају и ставља свој службени печат. Изнад потписа нотара потписује се завешталац, као и сведоци, ако су и они учествовали у поступку. Ако завешталац не зна да се потпише, то ће се назначити, а ако не може да се потпише, навешће се и који је разлог за то.¹⁴⁷

У Федерацији БиХ постоји Регистар завештања, који води Нотарска комора, а у који се уписују чињенице о састављању, чувању, опозиву и проглашењу завештања. Податке о завештању дужни су да достављају надлежни судови, бележници и дипломатско-конзуларна представништва. Сва остала лица имају могућност, а не и обавезу, да о сачињеном завештању обавесте регистар. Пре смрти оставиоца, подаци из регистра могу се дати само њему, или лицу које је он за то посебно овластио. Чињеница да завештање није евидентирано у регистру не утиче на његову пуноважност. Специфичност регистра у Федерацији БиХ је што он садржи податке не само о завештањима, већ и о другим наследноправним пословима.¹⁴⁸

8. Састављање завештања пред јавним бележником у праву Републике Српске

У Републици Српској завештање може бити сачињено од стране нотара и тада се примењују правила Закона о наслеђивању која се односе на судско завештање, уколико

---

¹⁴⁵Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 212.

¹⁴⁶Чл. 89 ЗНОТБИХ.

¹⁴⁷Ј. Видић Трнинић, *op. cit.*, стр. 213.

¹⁴⁸Чл. 124 ЗНОТБИХ.

другачије не прописује закон којим је уређено јавно бележништво.¹⁴⁹

За разлику од решења у праву Федерације БиХ, где се јавнобележничко завештање сачињава у поступку јавнобележничке обраде исправе (што, у ствари, представља форму јавнобележничког записа, само се законодавац у Федерацији БиХ определио за другу терминологију), ЗОНРС предвиђа да се то чини у поступку за састављање судског завештања. Ово решење је изложено критици, јер поступак бележничке обраде исправе омогућава већи степен сигурности. Такође, упућивање на одредбе о судском завештању може изазвати забуну, повреду форме, а самим тим и довести у питање пуноважност завештања.¹⁵⁰

За сачињавање овог облика завештања надлежан је било који нотар на територији Републике Српске, односно Босне и Херцеговине, с тим што је дужан да о томе обавести нотара или суд на чијем подручју завешталац има пребивалиште.¹⁵¹

Нотар, пре свега, мора утврдити завештаочев идентитет. Ако не познаје завештаоца лично и по имену, његов идентитет утврдиће личном картом, пасошем, или другим личним документом. У случају да ни то није могуће, његов идентитет се утврђује уз учешће другог нотара или два сведока идентитета. Идентитет ових сведока утврђује се путем личних докумената.¹⁵² Начин утврђивања идентитета мора се навести у изворнику завештања.¹⁵³

Поред идентитета, мора се утврдити и да ли лице поседује завештајну способност, односно способност за расуђивање, као и која је његова права воља. Завешталац, такође, мора бити поучен о правним последицама завештања.¹⁵⁴

Након ових припремних радњи, нотар сачињава завештање на основу казивања завештаоца, водећи рачуна о томе да његове речи аутентично, јасно и недвосмислено пренесе на папир.¹⁵⁵ Нотар потом завештаоцу чита његову изјаву како би стекао уверење да њен садржај одговара његовој стварној вољи. Уколико сматра да је све верно

---

¹⁴⁹Чл. 72 ЗОНРС.

¹⁵⁰Д. Softić Kadenić, *Novo nasljedno pravo u entitetima Bosne i Hercegovine de lege lata i de lege ferenda*, *Nova pravna revija*, бр. 2/2011, стр. 45.

¹⁵¹Ђ. Раковић, Тестамент сачињен пред нотаром, *Годишњак Факултета правних наука*, год. 2, бр. 2/2012, Бања Лука, стр. 256.

¹⁵²*Ibid*, стр. 258.

¹⁵³Чл. 77, ст. 2 Закона о нотарима Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 86/04, 02/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, У – 60/06, 50/10 и 78/11; даље: ЗНОТРС.

¹⁵⁴Ђ. Раковић, *op. cit.*, стр. 258.

¹⁵⁵Чл. 75, ст. 2 ЗНОТРС.

забележено, завешталац одобрава и својеручно потписује завештање. Ако завешталац не зна да пише, то ће се назначити, а ако не може да пише, навешће се и који је разлог за то.¹⁵⁶ Завештање потписује и нотар и ставља свој службени печат, а ако су у поступку учествовала и друга лица (сведоци, преводилац) и она се морају потписати.¹⁵⁷

Ако завешталац не чује, а зна да чита, сам ће прочитати завештање и изричито ће изјавити да га је прочитао и да оно одговара његовој вољи. У случају да је завешталац нем или глувонем, а зна да чита и пише мора на завештању својеручно написати да га је прочитао и да га одобрава.¹⁵⁸ У случају да је завешталац неписмен, у поступку морају да учествују два завештајна сведока, или други нотар, док у осталим ситуацијама њихово присуство зависи од воље поступајућег нотара и завештаоца.¹⁵⁹

Завештајни сведоци морају бити пунолетни и знати један од службених језика, а један од сведока мора да буде писмен. Њихов идентитет утврђује се на исти начин као и идентитет завештаоца.¹⁶⁰ Завештајни сведоци не могу бити особе које не могу ваљано сведочити услед својих душевних или телесних недостатака, особе које су запослене код нотара који сачињава завештање, које могу имати какву корист од завештања, или особе које су са завештаоцем или с оним који би по основу његовог завештања требало да добију какву корист, или са самим нотаром у односу услед кога се може тражити изузеће нотара.¹⁶¹

Присуство завештајних сведока или другог нотара неопходно је најкасније од тренутка када нотар завештаоцу чита завештање и кад га они потписују. Ако то завешталац тражи, сведоци могу бити искључени за време читања завештања, али у том случају завешталац мора потписати завештање у присуству сведока и изјавити да је то учинио или да му је оно било прочитано и да одговара његовој вољи.¹⁶² У случају да је завешталац слеп, глуп, или нем, а уз то и неписмен, сведоци морају присуствовати током давања изјаве, читања завештања, одобравања и потписивања.¹⁶³

---

¹⁵⁶Чл. 75, ст. 3 ЗНОТРС.

¹⁵⁷Чл. 72 ЗНОТРС.

¹⁵⁸Ђ. Раковић, *op. cit.*, стр. 259.

¹⁵⁹Чл. 78 ЗНОТРС.

¹⁶⁰Чл. 79 ЗНОТРС.

¹⁶¹И. Бабић, Тестамент сачињен код бележника у праву Републике Српске, *Актуелна питања савременог законодавства, Зборник радова са саветовања правника, XVII Будвански правнички дани*, Београд, 2011, стр. 118–119.

¹⁶²Чл. 81 ЗНОТРС.

¹⁶³Чл. 83, ст. 2 ЗНОТРС.

Ако је завешталац глув и неписмен, или ако је нем или глвонем, а притом и неписмен, поред завештајних сведока у поступку учествује и једна особа од завештаочевог поверења, која се с њим може споразумети.¹⁶⁴ У случају да завешталац не познаје службени језик, у поступку учествује и преводилац. Учешће преводиоца није обавезно ако нотар и оба сведока, односно други нотар владају његовим језиком. У овој ситуацији, сведоци се не могу искључити за време читања завештања, а мора се и назначити зашто преводилац није позван.¹⁶⁵

Супротно од права Федерације БиХ, у Републици Српској не постоји регистар завештања, и то је можда и најкрупнија разлика између њихових законодавстава у овој области, док су остала решења готово истоветна.

---

¹⁶⁴Чл. 83, ст. 1 ЗНОТРС.

¹⁶⁵И. Бабић, *op. cit.*, стр. 122.

III ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКО ЗАВЕШТАЊЕ У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Установа јавног бележништва код нас је уведена недавно, Законом о јавном бележништву, који је ступио на снагу 2011. године, али чија већина норми је почела да се примењује 1. септембра 2014. године. Овим законом регулисани су организација, делатност, начин и услови рада, као и друга значајна питања за јавно бележништво. У делокруг послова који могу обављати јавни бележници, баш као што је то случај и у свим осталим правним системима, спада и сачињавање завештања, према казивању завештаоца. Форму за састављање јавнобележничког завештања, након измена и допуна с почетка 2015. године, прописује ЗОН, а на састављање јавнобележничког завештања примењују се и правила за састављање исправе пред јавним бележником, садржана у ЗВП-у. Дакле, када је у питању овај облик завештања, примењују се регуле чак три законска прописа, што је прилично неуобичајено правно-техничко решење. Одредбе којима је регулисано јавнобележничко завештање код нас биће обрађене у наредним поглављима.

1. Надлежност за сачињавање јавнобележничког завештања

Јавнобележничко завештање може сачинити било који јавни бележник на територији Републике Србије, без обзира на пребивалиште, односно боравиште завештаоца, или место где се ствар која је обухваћена завештањем налази, тј. где се налази претежни део заоставштине. Чак и када су предмет завештања непокретности, надлежан ће бити сваки јавни бележник, супротно често примењиваном правилу *forum rei sitae*, које важи код других правних послова.¹⁶⁶

Јавни бележник саставља завештање у границама свог службеног седишта и у својој канцеларији. Ако је завештаоцу због старости или болести тешко да приступи јавном бележнику или ако за то постоје други оправдани разлози, завештање се може саставити ван канцеларије (нпр. у кући завештаоца, болници, старачком дому). У случају да јавни бележник без оправданог разлога састави исправу изван своје јавнобележничке канцеларије или изван граница свог службеног седишта, то неће бити од утицаја на

---

¹⁶⁶Чл. 165 ЗВП.

пуноважност завештања. Јавни бележник, ипак, мора деловати унутар граница Републике Србије, иначе завештање неће производити правно дејство.¹⁶⁷

У случају да јавни бележник сазна да је лице чије се завештање налази у његовим списима умрло, или је проглашено умрлим, дужан је да суду који је надлежан за расправљање заоставштине достави изворник завештања, те да о томе направи забелешку у спису.¹⁶⁸

2. Форма јавнобележничког завештања

Јавнобележничко завештање сачињава се у облику јавнобележничког записа.¹⁶⁹

Јавнобележнички запис је исправа о правном послу, односно изјави коју је саставио јавни бележник.¹⁷⁰ Ова форма предвиђена је за оне правне послове који су по процени законодавца најкомплекснији и њоме се пружа најпотпунија заштита учесника у правном промету.¹⁷¹

Сваки јавнобележнички запис о завештању садржи име и презиме јавног бележника, изјаву да поступа у својству јавног бележника и ознаку његовог седишта, име и презиме, податке о месту и датуму рођења, као и о адреси и пребивалишту завештаоца, те податке о начину утврђивања идентитета завештаоца, сведока и других учесника. За сведоке, преводиоце и тумаче, ако су учествовали у поступку, треба навести и име и презиме, адресу и пребивалиште. Централни, најбитнији део записа је сам текст завештања. Запис треба да садржи и попис исправа које се прилажу, датум и час, као и место састављања завештања, у случају да се то чини ван јавнобележничке канцеларије, изјаву да је завешталац поучен о садржини и правним последицама овог правног посла, као и да је упозорен да је његова изјава нејасна, неразумљива или двосмислена, те да је и после ових упозорења остао при таквој изјави. На крају, запис мора садржати потписе

---

¹⁶⁷Чл. 166 ЗВП.

¹⁶⁸Чл. 103 Закона о јавном бележничтву Србије, *Службени гласник РС*, 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 – др. закон, 93/2014 – др. закон, 121/2014, 6/2015 и 106/2015; даље: ЗЈБ.

¹⁶⁹Чл. 111а ЗОН.

¹⁷⁰Чл. 6 ЗЈБ.

¹⁷¹Д. Ђурђевић, *Јавнобележничка делатност*, Београд, 2014, стр. 111.

завештаоца, тумача, завештајних сведока и других учесника у поступку, као и потпис, печат и штамбиљ јавног бележника.¹⁷²

Ако запис не садржи податке о поступајућем јавном бележнику и завештаоцу, време и место сачињавања јавнобележничког записа, упозорења, објашњења, као и потписе свих учесника или отисак печата, односно штамбиља јавног бележника, он неће имати својство и дејство јавне исправе.¹⁷³ У случају да запис не садржи текст завештања, сматраће се непостојећим.¹⁷⁴

Техничка правила која се примењују при састављању јавнобележничког записа о завештању предвиђена су Законом о јавном бележништву и Јавнобележничким пословником.¹⁷⁵ У овом делу рада указаћемо на неке одредбе техничког карактера.

Исправа о јавнобележничком завештању саставља се тако да се обезбеди трајност текста. Користи се пуна бела хартија А4 формата и одговарајућег квалитета, а слова су црне боје и исписују се штампачем, а по потреби писаћом машином, хемијском оловком или наливпером.¹⁷⁶ Празна места у исправу се попуњавају цртама, а бројеви се исписују цифрама и словима.¹⁷⁷

У јавнобележничкој исправу се ништа не сме брисати. Ако постоји потреба да се нешто исправу или допуни, то се мора учинити онако како закон предвиђа. Преко речи или дела текста који треба да се уклони, јавни бележник хемијском оловком, пенкалом или наливпером превлачи танку линију, водећи рачуна о томе да прецртани текст остане читљив. На крају исправу, јавни бележник ће назначити место у тексту и обим текста који је уклоњен. На сличан начин се поступа када се накнадно утврди да је у исправу нешто изостављено, односно да у исправу нешто треба да се измени. Није дозвољено да се такве корекције врше брисањем и дописивањем. Измене и допуне текста врше се на крају исправу тако што јавни бележник назначавача на који део текста се измене и допуне односе.¹⁷⁸

---

¹⁷²*Ibid.* стр. 122–126.

¹⁷³Чл. 84, ст. 2 ЗЈБ.

¹⁷⁴Чл. 84, ст. 3 ЗЈБ.

¹⁷⁵Јавнобележнички пословник, *Службени гласник РС*, бр. 62/2016, даље: ЈБП.

¹⁷⁶Чл. 19 и 20 ЈБП.

¹⁷⁷Чл. 64 ЗЈБ.

¹⁷⁸Д. Ђурђевић, Нотарски тестамент у европским правним порецима и српском праву; у: Васиљевић М., Чоловић В. (ур.), *Увод у право Немачке*, Београд, 2011, стр. 185–186.

Ако се завештање састоји из више страница, свака од њих мора да буде означена редним бројем и бројем јавнобележничког списка. Све странице се повезују јемствеником, чији се крајеви причвршћују на задњој страници налепницом или печатним воском. Сваку страницу морају да потпишу завешталац и јавни бележник.¹⁷⁹

3. Поступак за сачињавање јавнобележничког завештања

Јавнобележничко завештање саставља се по правилима поступка за састављање исправа која су садржана у Закону о ванпарничном поступку, а одређена правила предвиђена су и Јавнобележничким пословником, на који наведени закон упућује.

Раније су поступак за састављање исправе регулисали и Закон о ванпарничном поступку и Закон о јавном бележничтву, одредбама које су биле међусобно контрадикторне. Такође, била је предвиђена и сходна примена ЗВП на поступке регулисане ЗЈБ, што је додатно компликовало целу ситуацију. Међутим, даном почетка примене већине норми Закона о јавном бележничтву, односно 1. септембра 2014. године, ступио је на снагу Закон о изменама и допунама Закона о ванпарничном поступку¹⁸⁰ у делу који се односи на састављање исправа. Његовим ступањем на снагу престале су да важе одредбе о састављању исправа из ЗЈБ. На овај начин избегнута је ситуација да у примени буду два прописа са противречним одредбама. Такође, Законом о изменама и допунама Закона о јавном бележничтву¹⁸¹ престала је да важи и одредба о сходној примени ЗВП на поступак за сачињавање јавнобележничког завештања, те можемо рећи да су сви закони којима је састављање овог облика завештања регулисано сада углавном усаглашени.

У структури самог поступка могу се препознати четири стадијума. Најпре се мора утврдити идентитет завештаоца и његова завештајна способност, а потом следе писмена редакција последње воље, читање завештања и његово одобравање од стране завештаоца.

---

¹⁷⁹Чл. 67 ЗЈБ.

¹⁸⁰Службени гласник РС, бр. 55/2014.

¹⁸¹Службени гласник РС, бр. 6/2015.

3.1. Утврђивање идентитета завештаоца и испуњености законских услова за сачињавање завештања

Пре него што приступи сачињавању завештања, јавни бележник мора утврдити идентитет завештаоца и његову пословну (завештајну, *прим. аут.*) способност.¹⁸²

У погледу утврђивања идентитета у упоредном праву постоје два модела. Код првог, јавни бележник на основу свог слободног уверења, путем логике и животног искуства, формира став о завештаочевом идентитету. Дакле, он није везан било каквим законским ограничењима у погледу доказних средстава која се морају применити. Овакав, тзв. систем слободног утврђивања идентитета, карактеристичан је за немачко право, а од држава бивше СФРЈ прихватила га је Словенија. Насупрот овоме, у систему везаног утврђивања идентитета, законодавац унапред одређује доказна средства којима јавни бележник утврђује идентитет завештаоца. Ова доказна средства се морају применити онако како је прописано, чак и када јавни бележник може утврдити завештаочев идентитет и без њихове примене. Систем везаног утврђивања идентитета постоји у аустријском праву, у правима осталих бивших југословенских република, као и у Републици Србији.¹⁸³ Треба поменути да у праву Немачке, као и у правима већине земаља у окружењу (Хрватска, Црна Гора, Македонија, Федерација БиХ, Република Српска), није нужно да јавни бележник утврђује идентитет, уколико завештаоца познаје лично и по имену.

Идентитет завештаоца се у нашем праву, по правилу, утврђује увидом у завештаочеву личну карту, путну исправу, возачку дозволу или други службени документ са фотографијом.¹⁸⁴ Идентитет држављанина Републике Србије може се утврдити увидом у личну карту, пасош или возачку дозволу или други службени документ са фотографијом, а ако се налази на одслужењу војног рока, војној вежби или некој другој војној дужности и ако то својство докаже јавном исправом, његов идентитет може се утврдити и увидом у војну књижицу. Ако се ради о држављанину Републике Србије који је интерно расељен са Косова и Метохије, његов идентитет се може утврдити увидом у расељеничку легитимацију коју издаје Комесаријат за избеглице Републике Србије. Идентитет страног држављанина може се утврдити увидом у службене документе које

---

¹⁸²Чл. 167 ЗВП.

¹⁸³Д. Ђурђевић, *Јавнобележничка делатност*, стр. 135–139.

¹⁸⁴Чл. 168 ЗВП.

издају надлежне власти Републике Србије (лична карта за странца или путна исправа за странца), као и увидом у путну исправу или личну исправу коју издаје страна држава. У случају да је завешталац избеглица, његов идентитет се може утврдити увидом у избегличку легитимацију. Идентитет страног држављанина који у Републици Србији тражи азил, односно коме је одобрен азил или коме је пружена привремена заштита може се утврдити и увидом у личну карту за лице које тражи азил, односно у личну карту за лице коме је одобрен азил или у личну карту за лице коме је пружена привремена заштита.¹⁸⁵

У случају да завешталац поднесе биометријски службени документ који је издао надлежни орган Републике Србије, јавни бележник врши увид у његову садржину употребом електронског читача. Он је, такође, дужан да копира сваки службени документ и сваку другу исправу на основу које је утврдио идентитет и да копију приложи у јавнобележнички спис.¹⁸⁶ Ако је завешталац променио лично име након добијања службеног документа, то мора доказати јавном исправом.¹⁸⁷

Оно што се у пракси може јавити као проблематично, јесте састављање завештања од стране завештаоца који нема 18 година, а притом не поседује било какву исправу са фотографијом. У том случају, могло би, као пример, да послужи решење које постоји у аустријском праву, а то је да се идентитет утврђује путем јавне исправе без фотографије, чија садржина пружа адекватне податке о завештаоцу (нпр. извод из матичне књиге рођених, уверење о држављанству), уз учешће једног сведока идентитета.¹⁸⁸

Једно од значајних, а у исто време и спорних питања, како у теорији, тако и у пракси, јесте могућност утврђивања идентитета путем исправе којој је истекао рок важења. Јавнобележничким пословником прописано је да се идентитет лица које на основу јавнобележничког записа отуђује, гаси, умањује или оптерећује постојеће право, стиче или повећава обавезу, даје јемство или на неки други начин погоршава своју правну позицију, не може утврђивати увидом у исправе чија је важност истекла.¹⁸⁹ Сматрамо да

---

¹⁸⁵Чл. 35 ЈБП.

¹⁸⁶Чл. 38 ЈБП.

¹⁸⁷Чл. 37 ЈБП.

¹⁸⁸Тако: Н. Стојановић, Поступак за састављање судског завештања и новелирани Закон о ванпарничном поступку Републике Србије, *Правни живот, тематски број Право и аутономија личности*, бр. 10/2015, стр. 548.

¹⁸⁹Чл. 36 ЈБП.

се наведено ограничење има применити и у поступку за сачињавање завештања, јер се њиме располаже имовином за случај смрти.

Ако није могуће утврдити идентитет завештаоца увидом у исправу, то се чини путем саслушања два сведока идентитета.¹⁹⁰ Сведок идентитета је лице које у поступку сачињавања јавнобележничког завештања јавном бележнику пружа информације о имену и презимену, месту и датуму рођења, пребивалишту и адреси становања завештаоца.

Сведоци идентитета могу бити сва пунолетна лица која су способна да јавном бележнику пруже потребне податке о идентитету завешталаца. Њихов идентитет утврђује се увидом у важећу личну карту, путну исправу, возачку дозволу или други важећи службени документ са фотографијом.¹⁹¹ У тим ситуацијама сходно ће се примењивати одредбе које се односе на утврђивање идентитета завештаоца.¹⁹²

Јавни бележник саслушава сведоке идентитета појединачно, без присуства завештаоца и сведока који ће касније сведочити. Приликом саслушања, јавни бележник је дужан да пита сведока за све податке о завештаоцу који су му потребни за сачињавање јавнобележничког завештања (име и презиме, подаци о месту и датуму рођења, пребивалишту и адреси становања), као и да испита друге чињенице (одакле потиче његово познанство са завештаоцем, шта зна о члановима његове породице, његовом занимању, друштвеним активностима, пријатељима и сл.), те да о тим истим чињеницама након саслушања сведока испита и завештаоца. Смисао оваквих питања је да јавни бележник са сигурношћу утврди да ли сведок познаје завештаоца, као и да се избегне евентуална замена лица која имају исто име и презиме.¹⁹³

Јавни бележник мора да обрати пажњу на то да ли је сведок идентитета поуздано лице које заслужује да му се поклони вера. Поузданост је својеврстан правни стандард и цени се у сваком конкретном случају, осим када се ради о лицу које је осуђено за давање лажног исказа, с обзиром на то да такво лице ни у ком случају не може бити саслушано као сведок идентитета.¹⁹⁴ Сведоци идентитета се морају потписати на завештању чиме

---

¹⁹⁰Чл. 168 ЗВП.

¹⁹¹Чл. 169 ЗВП.

¹⁹²Чл. 39 ЈБП.

¹⁹³Чл. 40 ЈБП.

¹⁹⁴Чл. 41 ЈБП.

практично потврђују идентитет завештаоца, а о њиховом саслушању јавни бележник мора да сачини посебан записник и да га приложи у јавнобележнички спис.¹⁹⁵

На исправи о завештању ставља се напомена о начину на који је утврђен идентитет завештаоца и сведока идентитета, ако су они у поступку учествовали.¹⁹⁶ У случају да јавни бележник пропусти да ово учини, то неће утицати на пуноважност завештања.

Ако завешталац не може да докаже свој идентитет на начин предвиђен законом, или ако након увида у поднети службени документ, односно након саслушања сведока идентитета јавни бележник није стекао уверење да је завешталац лице за које се издаје, одбиће да сачини завештање.¹⁹⁷

Дакле, поступак утврђивања идентитета регулисан је прилично детаљно, а завештаоцу је дат велики број могућности да докаже да он заиста јесте онај за кога се издаје. С друге стране, закон не прихвата систем слободног утврђивања идентитета. Такође, у нашем праву није дозвољено да се идентитет не утврђује ако јавни бележник познаје завештаоца, чиме се избегава низ спорних питања (нпр. колико дуго треба да се познају јавни бележник и завешталац, да ли је овај начин утврђивања идентитета остварен када се завешталац и јавни бележник упознају непосредно пре сачињавања завештања и слично).¹⁹⁸ Још једна предност нашег законодавства је то што изричито забрањено сачињавање завештања у случају када нотар није са сигурношћу утврдио идентитет завештаоца, што нпр. немачко право дозвољава. Утврђивање идентитета завештаоца има превентивну функцију, те је нужно да јавни бележник то учини на поуздан, несумњив и законом изричито прописан начин.¹⁹⁹ Наведена решења из упоредног права, управо супротно, носе са собом дозу несигурности и произвољности, која у поступку сачињавања завештања мора бити искључена.

Приликом утврђивања завештајне способности, треба водити рачуна о томе да она подразумева постојање објективног и субјективног елемента. Објективни елемент је

---

¹⁹⁵Чл. 42 ЈБП.

¹⁹⁶Чл. 44 ЈБП.

¹⁹⁷Д. Ђурђевић, *Јавнобележничка делатност*, стр. 142–143.

¹⁹⁸Н. Стојановић, *Поступак за састављање судског завештања и новелирани Закон о ванпарничном поступку Републике Србије*, стр. 547–548.

¹⁹⁹Д. Ђурђевић, *Јавнобележничка делатност*, стр. 134.

одређени узраст завештаоца (у нашем закону реч је о старосној граници од петнаест година), док субјективни елемент представља завештаочева способност за расуђивање.²⁰⁰

Узраст завештаоца је елемент његовог идентитета, па ће се у оквиру тога и утврђивати. У том смислу, могу се користити одговарајуће исправе са датумом рођења или матичним бројем, а о овој чињеници се могу изјаснити и сведоци идентитета.²⁰¹ Наравно, у већини случајева једноставно се, *prima facie*, може утврдити да је завешталац лице старије од 15 година.

Много је комплексније утврђивање способности за расуђивање. У пракси, јавни бележник стиче уверење о томе да ли је завешталац способан да расуђује на основу разговора са њим, уз праћење његовог понашања. У овој фази, њему могу бити од користи тзв. Дејвидсонови критеријуми, по којима је неопходно утврдити да ли завешталац зна шта чини (стварне и правне последице, смисао, суштина, значај и предмет завештања), да ли има представу коју имовину поседује и којом имовином располаже путем завештања, као и да ли зна ко су му наследници, коме завештава имовину, кога искључује из права наслеђивања, те да наведе разлоге за овакво поступање. Смисао овога је да се утврди да ли су очувани когнитивни и вољни процеси код завештаоца, и да не постоји никакав утицај на његову вољу.²⁰²

Дакле, разговор јавног бележника са завештаоцем је кључан, и пожељно је да се забележи у писаној форми, јер то може бити од користи уколико се питање завештајне способности појави као спорно након отварања наслеђа. Уколико јавни бележник не добије јасне и смислене одговоре на ова питања, целисходно би било да се прибаве подаци о томе да ли је завешталац лишен пословне способности. Овакве информације могу се добити од самог завештаоца, њему блиских лица, или од надлежног Центра за социјални рад.

Ако је завешталац потпуно лишен пословне способности, нема потребе за вештачењем завештајне способности, јер би завештање које би такво лице сачинило било ништаво. Иста ситуација ће бити ако је завешталац делимично лишен пословне способности, а притом је у одлуци о лишењу наведено да он не може сачинити завештање.

---

²⁰⁰Н. Стојановић, З. Ђирић, Правни и психијатријски аспект завештајне способности, *Актуелне тенденције у развоју и примени европског континенталног права*, Тематски зборник радова, свеска II, Ниш, 2010, стр. 45.

²⁰¹Чл. 40, ст. 2 ЈБП.

²⁰²Н. Стојановић, З. Ђирић, *op. cit.*, стр. 71–72.

У свим осталим ситуацијама, процена је јавног бележника да ли је потребно обавити психијатријско вештачење завештајне способности. Приликом вештачења може се извршити непосредни преглед завештаоца, а требало би сагледати и медицинску документацију, уколико она постоји. У случају да утврди да лице не поседује завештајну способност, јавни бележник ће одбити сачињавање завештања.²⁰³

3.2. Писмена редакција последње воље

Да би јавнобележничко завештање било сачињено, завешталац најпре мора упознати јавног бележника са начином на који намерава да расподели своју имовину. Иако ЗВП предвиђа да учесник, приликом састављања исправе, може упознати јавног бележника са садржином правног посла, изјаве воље и друге правне радње на било који начин (непосредно и усмено, писаним путем, електронском поштом, телефоном),²⁰⁴ сматрамо да се ова одредба не може применити приликом састављања завештања, због специфичности овог правног посла. Ово завештање не може се сачинити ни тако што ће завешталац с припремљеном исправом доћи код нотара и потом је признати за своје завештање.²⁰⁵ Дакле, за састављање завештања нужно је да завешталац пред јавним бележником изјави своју последњу вољу усмено, односно преко тумача ако није у стању да говори.

На основу изјаве завештаоца јавни бележник сачињава текст завештања, водећи рачуна да његове речи буду верно и јасно пренете на хартију, по могућству у изворном облику, онако како су изговорене.²⁰⁶ Са тим циљем, јавни бележник завештаоцу поставља питања и тражи одговарајућа објашњења, како би утврдио његову намеру и предупредио евентуалне спорове о пуноважности и тумачењу завештања, и у томе се огледа његова консултантска функција.²⁰⁷

Јавни бележник је дужан да објасни завештаоцу смисао завештања, да му укаже на последице овог правног посла и да испита да ли је оно дозвољено.²⁰⁸ Он такође мора дати

---

²⁰³Чл. 53, ст. 2, тач. 3 ЗЈБ.

²⁰⁴Чл. 171, ст. 1 ЗВП.

²⁰⁵Д. Ђурђевић, *Институције наследног права*, Београд, 2015, стр. 136.

²⁰⁶Чл. 171 ЗВП.

²⁰⁷Д. Ђурђевић, *Институције наследног права*, стр. 136.

²⁰⁸Чл. 172, ст. 1 ЗВП.

поуку завештаоцу у погледу прописа којима је уређено право на нужни део.²⁰⁹ У случају да процени да је завештање супротно принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима, јавни бележник решењем одбија његово састављање.²¹⁰

Ако утврди да завештање садржи нејасне, неразумљиве или двосмислене одредбе јавни бележник је дужан да завештаоца на то упозори. У случају да завешталац и поред тога остане при својој изјави, у исправу се уноси упозорење јавног бележника, а ако се учесник противи уношењу упозорења, јавни бележник одбија да састави завештање.²¹¹

3.3. Читање завештања и одобравање завештања од стране завештаоца

Након што се забележи завештаочева изјава, он се упознаје са садржином завештања, одобрава га и потписује. Овај део поступка назива се још и фаза рекогниције, и представља последњи и најзначајнији стадијум сачињавања завештања.²¹² Рекогниција може бити редовна и ванредна.²¹³

Редовни поступак рекогниције се спроводи тако што се завештање мора прочитати завештаоцу у присуству јавног бележника. Осим јавног бележника, завештаоцу текст завештања може прочитати и неко од запослених у његовој канцеларији. Уколико то жели, и завешталац лично може прочитати текст своје изјаве последње воље. Без обзира на то како се завештање чита завештаоцу, јавни бележник све време мора бити присутан. Завешталац потом усмено изјављује да је његова воља у свему верно забележена и потписује се. На самом завештању, непосредно изнад дела где се потписује завешталац, јавни бележник уноси напомену да су обављене све ове радње.²¹⁴ На крају и јавни бележник потписује завештање и ставља отисак печата и штамбиља. Уколико се завештање састоји од више страница, завешталац и јавни бележник потписују сваку од њих.²¹⁵

---

²⁰⁹Чл. 183, ст. 5 ЗВП.

²¹⁰Чл. 172, ст. 2 ЗВП.

²¹¹Чл. 172, ст. 3 и 4 ЗВП.

²¹²Н. Крстић, Актуелна питања реформе наследног права у Републици Србији, *Зборник радова са друге међународне научне конференције „Општественике промени во глобалниот свет”*, Штип, 2015, стр. 253.

²¹³Д. Ђурђевић, *Институције наследног права*, стр. 137.

²¹⁴Чл. 173 ЗВП.

²¹⁵Чл. 68а и чл. 84, ст. 1, тач. 10 ЗЈБ.

Ако завешталац није способан да чита, пише, чулно опажа или комуницира са јавним бележником, спроводи се ванредна рекогниција.²¹⁶ У зависности од недостатка који постоји на завештаочевој страни, у поступку учествују завештајни сведоци, преводилац или тумач, и они такође морају потписати завештање.²¹⁷

У случају да је завешталац глув, или из неког разлога није у стању да чује, он мора лично прочитати завештање у присуству јавног бележника и једног завештајног сведока, а потом га признати и потписати.²¹⁸ Завештаоцу који је нем, или није у стању да говори, завештање мора бити прочитано у присуству јавног бележника и једног завештајног сведока, а он признаје завештање тако што климањем главом или на неки други несумњив начин даје потврдан одговор на питање јавног бележника да ли је његова воља у свему верно унета, и потом га потписује.²¹⁹

Завештаоцу који услед слабовидости, неписмености или неког другог разлога није у стању да чита или пише, завештање мора бити прочитано у присуству јавног бележника и два завештајна сведока, а након тога га он признаје и потписује.²²⁰ У случају да завешталац не зна језик који је у службеној употреби, завештање му мора бити прочитано преко судског преводиоца у присуству јавног бележника и два завештајна сведока. Судски преводилац својим потписом и печатом на завештању потврђује да је учеснику верно пренео његову садржину, као и све одговоре и објашњења јавног бележника. Идентитет судског преводиоца којег не познаје лично и по имену јавни бележник утврђује увидом у његову личну карту, путну исправу, возачку дозволу или други службени документ с фотографијом.²²¹

Завештаоцу који није у стању да чује, а услед слабовидости, неписмености или неког другог разлога не може ни да чита, завештање мора бити саопштено преко тумача, у присуству јавног бележника и два завештајна сведока. Тумач својим потписом и печатом на завештању потврђује да је учеснику верно пренео садржину завештања као и све

---

²¹⁶Д. Ђурђевић, Признање нотарског записа, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2012, стр. 161.

²¹⁷Чл. 84, ст. 1, тач. 9 ЗЈБ.

²¹⁸Чл. 175 ЗВП.

²¹⁹Чл. 174 ЗВП.

²²⁰Чл. 175 и 176 ЗВП.

²²¹Чл. 177 ЗВП.

одговоре и објашњења јавног бележника. Идентитет тумача утврђује се на исти начин као и идентитет преводиоца.²²²

Завешталац који није у стању да се потпише ставља на исправу отисак прста. Изменама ЗВП-а прописан је редослед прстију чији ће отисак завешталац ставити на завештању. Правило је да када не може да се потпише, завешталац ставља отисак кажипрста десне руке. Ако нема кажипрст десне руке, ставља на исправу отисак првог од прстију десне руке који има, и то следећим редоследом: средњи прст, прстењак, мали прст и палац, а ако нема десну шаку онда на исправу ставља отисак једног од прстију леве руке, по истом редоследу. У случају да није у стању да стави отисак прста, њега потписује један од завештајних сведока. Јавни бележник на завештању ставља напомену о томе како се завешталац потписао.²²³

3.4. Улога завештајних сведока приликом сачињавања јавнобележничког завештања

Као што је већ речено, у поступку састављања јавнобележничког завештања, присуство завештајних сведока потребно је кад завешталац није у стању да говори, чује, види, чита или пише. Завештајни сведоци својим присуством гарантују да је завешталац завештање потписао и признао за своје, те да постоји идентичност између онога што је завешталац изјавио, онога што пише у завештању и онога што је завешталац признао за своју последњу вољу, односно они потврђују да су обављене све радње којима су присуствовали.²²⁴

ЗВП прописује присуство једног или два завештајна сведока, у зависности од недостатака који постоје код завештаоца. Када завешталац није у стању да говори, њему исправа мора бити прочитана у присуству јавног бележника и једног позваног сведока, а када није у стању да чује, завешталац мора лично да прочита исправу у присуству јавног бележника и позваног сведока. Међутим, када завешталац услед слабовидости, неписмености или из неког другог разлога није у стању да прочита завештање, када не познаје језик који је у службеној употреби, као и када је глув а из било ког разлога није у

---

²²²Чл. 178 ЗВП.

²²³Чл. 179 ЗВП.

²²⁴Н. Крстић, Актуелна питања реформе наследног права у Републици Србији, стр. 254.

стању ни да чита, неопходно је присуство два сведока, пред којима се завештаоцу чита завештање.²²⁵

Идентитет завештајног сведока јавни бележник утврђује увидом у његову личну карту, путну исправу, возачку дозволу или други важећи службени документ с фотографијом.²²⁶

Да би једно лице могло да се нађе у улози завештајног сведока, оно мора да испуни опште и посебне услове, иначе ће бити неподобно. У том смислу, разликујемо апсолутну неподобност (која може бити општа и посебна) и релативну неподобност завештајних сведока.²²⁷

Завештајни сведок мора бити пунолетан, потпуно пословно способан, писмен и мора знати језик на којем се саставља исправа. Иако то није изричито прописано, завештајни сведоци морају имати очувано чуло слуха и вида, да би могли да посведоче о предузетим радњама код сачињавања завештања, а морају бити у могућности и да се потпишу.²²⁸ У недостатку неког од ових услова, завештајни сведок је опште апсолутно неподобан.

Посебна апсолутна неподобност тиче се посебних услова које сведоци морају да испуне код појединих облика завештања. У том смислу, посебно апсолутно неподобним сматра се лице које не може да буде завештајни сведок без обзира на то ко се налази у улози завештаоца.²²⁹ Код јавнобележничког завештања завештајни сведок мора знати језик на коме је завештање сачињено. У случају да завешталац не зна језик који је у службеној употреби, завештајни сведоци уз службени језик морају знати и језик завештаоца. Ако завешталац није у стању да чује, а услед слабовидости, неписмености или неког другог разлога не може ни да чита, сведоци могу бити само она лица која знају језик на којем је састављено завештање и која могу да се споразумеју са њим.²³⁰ Поред тога, у улози завештајног сведока не може бити лице које ради у јавнобележничкој канцеларији или које је у служби код јавног бележника, које је јавном бележнику крвни

---

²²⁵Н. Крстић, Завештајни сведоци код јавних облика завештања у праву Србије, *Национално и међународно право – актуелна питања и теме*, зборник радова са научног скупа, том I, Косовска Митровица, 2017, стр. 124.

²²⁶Чл. 182, ст 1 ЗВП.

²²⁷Н. Крстић, Завештајни сведоци код јавних облика завештања у праву Србије, стр. 125.

²²⁸*Ibid*, стр. 126.

²²⁹*Ibid*.

²³⁰Н. Крстић, Актуелна питања реформе наследног права у Републици Србији, стр. 255.

сродник у правој линији, побочни сродник закључно са четвртим степеном сродства, тазбински сродник закључно с другим степеном сродства, сродник по усвојењу, супружник, бивши супружник, ванбрачни партнер, бивши ванбрачни партнер, старалац, бивши старалац, штићеник или бивши штићеник. То не може бити ни лице, нити заступник, односно одговорно лице у правном лицу на чији правни положај непосредно или посредно може утицати завештање.²³¹

И када испуњавају опште и посебне услове за завештајног сведока, поједина лица не могу се наћи у овој улози. Уколико се једно лице налази у посебном односу са завештаоцем и заинтересовано је за завештајна располагања, оно се сматра релативно неподобним. У улози завештајног сведока, према последњим изменама ЗОН, не може бити лице које је завештаоцу крвни сродник у правој линији, побочни сродник закључно са четвртим степеном сродства, тазбински сродник закључно с другим степеном сродства, сродник по усвојењу, супружник, бивши супружник, ванбрачни партнер, бивши ванбрачни партнер, старалац, бивши старалац, штићеник или бивши штићеник.²³²

4. Сличности и разлике између јавнобележничког и судског завештања у праву Републике Србије

Судско завештање сачињава се по правилима која важе за састављање исправа ако ЗОН-ом није другачије одређено.²³³ Закон о ванпарничном поступку предвиђа да се на састављање судског завештања сходно примењују правила ЗВП о састављању исправа, уколико није прописано другачије самим ЗВП-ом или ЗОН-ом.²³⁴

Дакле, приликом састављања судског завештања, првенствено се треба држати одредаба ЗОН-а, јер овај пропис има примат у примени у односу на комплетни ЗВП. Након тога, меродавна су посебна правила ЗВП која се односе на састављање завештања (чл. 183), а тек на крају опште одредбе које се односе на сачињавање исправа (чл. 166–182).

---

²³¹Чл. 182, ст. 3 ЗВП.

²³²Чл. 113 ЗОН.

²³³Чл. 86 ЗОН.

²³⁴Чл. 183, ст. 2 ЗВП.

Пре свега, очигледна разлика је у томе што судско завештање, по казивању завештаоца, сачињава судија основног суда, док јавнобележничко завештање сачињава јавни бележник. Као што јавнобележничко завештање може сачинити сваки јавни бележник, судско завештање може се сачинити од стране било ког основног суда.²³⁵

Судско завештање се саставља у суду, а јавнобележничко завештање у канцеларији јавног бележника. Као и код јавнобележничког завештања, могуће је да се судско завештање сачини ван суда ако завешталац није способан да дође у суд или ако за то постоје други оправдани разлози.²³⁶

И судија, као и јавни бележник, има обавезу да поучи завештаоца о прописима којима је регулисан нужни део.²³⁷ Судија, пре сачињавања завештања, мора утврдити завештаочев идентитет, и то се чини на исти начин као и код јавнобележничког завештања.²³⁸

Оно у чему се разликују судско и јавнобележничко завештање јесте фаза рекогниције. Наиме, када је реч о редовној рекогницији, у поступку за састављање јавнобележничког завештања правило је да се завештаоцу чита текст завештања у присуству нотара, чак иако је он у стању да то сам учини. Поред тога што му завештање мора бити прочитано, завешталац има могућност да пре признања и потписивања прочита текст завештања, само ако то затражи. Код судског завештања, међутим, уколико је завешталац у стању да прочита завештање, он ће то увек сâм и учинити, јер није предвиђена могућност да то уради судија или неко друго лице.²³⁹

За разлику од поступка за сачињавање јавнобележничког завештања, након што је прочитао судско завештање завешталац није у обавези да изјави да је његова воља у свему верно пренета, већ је довољно да завештање потпише.²⁴⁰ Потписивање овде практично конзумира признавање завештања. Сматрамо, ипак, да је изричито признавање битно, јер завешталац има могућност да још једном добро сагледа све последице сачињеног завештања и да од њега одустане уколико постоји утицај на његову вољу.

---

²³⁵Н. Стојановић, *Наследно право*, стр. 216.

²³⁶*Ibid.*

²³⁷Чл. 183, ст. 5 ЗВП.

²³⁸Чл. 87 ЗОН.

²³⁹Н. Стојановић, *Наследно право*, стр. 218.

²⁴⁰Чл. 87, ст. 2 ЗОН.

Што се тиче ванредне рекогниције судског завештања, ЗОН предвиђа да кад завешталац није у стању да прочита текст своје изјаве последње воље, то мора учинити судија у присуству два завештајна сведока, док јавнобележничко завештање, уместо јавног бележника, завештаоцу може прочитати и неко друго лице (нпр. јавнобележнички приправник или помоћник). Након што му судија прочита завештање, завешталац у присуству завештајних сведока изјављује да је оно његово и потом га потписује или ставља свој рукознак. Сведоци се, такође, потписују на самом завештању, а судија је дужан на самом завештању потврдити да су све ове радње учињене.²⁴¹ Ове одредбе су истоветне правилима за састављање јавнобележничког завештања. Остале случајеве у којима се спроводи ванредна рекогниција (када завешталац није у стању да пише, чулно опажа или комуницира са јавним бележником) ЗОН не регулише посебно, па ће се примењивати одредбе којима је уређено јавнобележничко завештање.

Завештајни сведоци код судског завештања морају бити писмени, пунолетни и потпуно пословно способни, а морају знати и језик на ком је завештање сачињено.²⁴² Сви наведени услови траже се и за завештајне сведоке код јавнобележничког завештања, с тим што се за њих захтева да, ако завешталац не зна језик који је у службеној употреби, знају и језик завештаоца, односно да, у случају да завешталац није у стању да чује, а услед слабовидости, неписмености или неког другог разлога не може ни да чита, знају језик на којем је састављено завештање и да могу да се споразумеју са завештаоцем. Како ЗОН не регулише ове ситуације, сматрамо да се наведено има применити и приликом састављања судског завештања.

Не може бити завештајни сведок код судског завештања лице које је завештаоцу крвни сродник у правој линији, побочни сродник закључно са четвртим степеном сродства, тазбински сродник закључно с другим степеном сродства, сродник по усвојењу, супружник, бивши супружник, ванбрачни партнер, бивши ванбрачни партнер, старалац, бивши старалац, штићеник или бивши штићеник.²⁴³ Код јавнобележничког завештања, забрана се односи на сва ова лица, али не само у односу на завештаоца, већ и у односу на јавног бележника. Поред тога, завештајни сведок код јавнобележничког завештања не може бити ни лице које ради у јавнобележничкој канцеларији или које је у служби код

---

²⁴¹Чл. 88 ЗОН.

²⁴²Чл. 112 ЗОН.

²⁴³Чл. 113, ст. 1 ЗОН.

јавног бележника, нити лице које је заступник, односно одговорно лице у правном лицу на чији правни положај непосредно или посредно може утицати правни посао о којем се саставља исправа, као ни лице на чији правни положај непосредно или посредно може утицати правни посао о којем се саставља исправа.²⁴⁴

Закон о наслеђивању предвиђа и ништавост одредаба завештања којима се нешто оставља завештајним сведоцима и јавном бележнику или судији, као и њиховим брачним друговима, прецима, потомцима и браћи и сестрама.²⁴⁵ На тај начин се спречава утицај на вољу завештаоца и штите се интереси лица која би путем завештања или закона стекла одређену имовинску корист која је остављена сведоцима завештања или лицима која су са сведоцима у некој врсти везе коју законодавац сматра релевантном.²⁴⁶

Кад је завештање сачињено у суду на чијем подручју завешталац нема пребивалиште, суд је дужан да о томе одмах извести суд на чијем подручју се оно налази.²⁴⁷ За јавне бележнике не постоји оваква обавеза, већ је одређено да када јавни бележник сазна да је лице чије се завештање налази у његовим списима умрло или је проглашено за умрло, дужан је да надлежном оставинском суду достави изворник завештања, односно записа о депоновању завештања у суду, које је сачинио као јавни бележник и да о томе направи забелешку у спису.²⁴⁸

5. Чување јавнобележничког завештања

Након сачињавања јавнобележничког завештања, код јавног бележника остаје изворник, док се препис може дати искључиво завештаоцу, или лицу које је он изричито овластио, у облику јавне исправе.²⁴⁹ Јавни бележник је дужан да чува списе и исправе које је сам сачинио, преузео од странака, које му је поверила Комора или које је преузео од свог претходника, па је сходно томе, у обавези да чува и свако јавнобележничко

---

²⁴⁴Чл. 182, ст. 3 ЗВП.

²⁴⁵Н. Стојановић, Поступак за састављање судског завештања и новелирани Закон о ванпарничном поступку Републике Србије, стр. 554.

²⁴⁶Н. Крстић, Завештајни сведоци код јавних облика завештања у праву Србије, стр. 131.

²⁴⁷Чл. 88 ЗОН.

²⁴⁸Чл. 103, ст. 1 ЗЈБ.

²⁴⁹Чл. 66, ст. 4 ЈБП.

завештање које је саставио.²⁵⁰ Завештање се код јавног бележника чува двадесет година, а након тога се предаје надлежном органу у складу са прописима о архивској грађи.²⁵¹

У случају да јавни бележник престане са радом, он је дужан да о томе одмах обавести Комору и да истовремено предузме све потребне радње ради чувања списка, предмета, књига, печата и штампбиља и друге документације, односно новца, хартија од вредности и других предмета које се код њега налазе на чувању, до ступања на дужност његовог следбеника. Комора може одредити лице и место за чување преузетих списка и предмета, решењем против кога није дозвољена жалба, али против кога је могуће покренути управни спор.²⁵²

Када јавном бележнику није постављен заменик, он може да преда, у случају спречености или одсуства, списе на чување јавном бележнику чије је службено седиште на подручју истог основног суда, о чему се обавештава Комора. Јавни бележник, коме су списи предати на чување, дужан је да омогући увид у списе и да издаје преписе или отправке. Ако јавни бележник није предао на чување своје списе, а захтева се издавање преписа или отправка, Комора одређује јавног бележника са истог или суседног подручја који ће предузети те радње.²⁵³

Поред тога што се изворник завештања чува код јавног бележника, његов препис се може предати на чување и сваком основном суду. Препис завештања може предати искључиво завешталац, а његов идентитет утврђује се према одредбама којима се уређује утврђивање идентитета приликом сачињавања јавнобележничког завештања.²⁵⁴ О пријему завештања на чување саставља се записник, а оно се ставља у посебан омот, запечаћује и чува одвојено од осталих списка.²⁵⁵ Завештање се може предати у отвореном или затвореном омоту.²⁵⁶ Ако се на чување предаје отворено завештање, судија ће га прочитати завештаоцу и указати му на евентуалне недостатке због којих оно не би било пуноважно.²⁵⁷ Код јавнобележничког завештања наведена одредба не би требало да има превелики домашај, јер ваља очекивати да бележник познаје одредбе ЗОН-а које се тичу

---

²⁵⁰Чл. 100 ЗЈБ.

²⁵¹Чл. 110 ЗЈБ.

²⁵²Чл. 101 ЗЈБ.

²⁵³Чл. 102 ЗЈБ.

²⁵⁴Чл. 187 ЗВП.

²⁵⁵Чл. 188 ЗВП.

²⁵⁶Чл. 189 ЗВП.

²⁵⁷Чл. 190 ЗВП.

манљивости завештања. Суд ће завештаоцу издати потврду о пријему завештања на чување.²⁵⁸ Ако се завештање преда на чување суду на чијем подручју завешталац нема пребивалиште, суд је дужан да о томе одмах извести суд на чијем подручју завешталац има пребивалиште.²⁵⁹ На захтев завештаоца, суд ће му вратити завештање, а о томе ће се саставити записник. Завештање се може вратити и завештаочевом пуномоћнику који има оверено пуномоћје за његово преузимање. Ово пуномоћје се прилаже записнику и задржава се у суду.²⁶⁰

Поред наведеног, завешталац може одлучити да повери препис завештања на чување неком другом лицу, адвокату, или да нпр. завештање чува у сефу банке, а може га чувати и код куће.

Било који други облик завештања који је сачинио завешталац може се предати јавном бележнику на чување и тада се наплаћује награда у износу од 7.200,00 динара по започетој години чувања.²⁶¹

6. Регистар завештања

У нашем праву постоји и Регистар завештања који води Јавнобележничка комора Србије.²⁶² У оквиру саме Коморе, овај посао спада у надлежност њеног председника.²⁶³ Регистар је електронска база података о завештањима која је сачинио јавни бележник, о завештањима која су јавном бележнику предата на чување, као и о опозивима завештања, уколико је такав опозив сачињен од стране јавног бележника.²⁶⁴ У Регистар завештања евидентирају се подаци о завештаоцу, као и опис предузете радње (сачињавање или пријем завештања у депозит, опозив завештања, подаци о томе да су сведоци предали писмене изјаве о састављању усменог завештања, обавештења дата суду и сл.).²⁶⁵

Сваки јавни бележник може приступити Регистру електронским путем, а све потребне податке дужан је да уноси без одлагања. Уколико дође до грешке при упису,

---

²⁵⁸Чл. 192 ЗВП.

²⁵⁹Чл. 193 ЗВП.

²⁶⁰Чл. 194 ЗВП.

²⁶¹Чл. 21 тарифни број 15 Јавнобележничке тарифе.

²⁶²Чл. 103 ЗЈБ.

²⁶³Чл 25, ст. 1, тач. 16 Статута Јавнобележничке коморе.

²⁶⁴Чл. 1 и 2 Правилника о вођењу регистра завештања (тестамента) бр. И-1-2333/2017, даље: ПВРЗ.

²⁶⁵Чл. 3 ПВРЗ.

јавни бележник има рок од 7 дана од дана уписа у Регистар за изјављивање приговора Комори, која му потом омогућава да измени упис. По протеклу овог рока, допуну или исправку унетих података може извршити само Јавнобележничка комора Србије, на писани и образложени захтев јавног бележника, који је уочио грешку у свом упису, с тим да ранији, погрешан упис, мора остати видљив. Захтев мора бити у писаној форми са прецизним подацима, а о њему одлучује председник Коморе.²⁶⁶

Подаци евидентирани у регистру прибављају се од стране јавних бележника за потребе вођења оставинских поступака. Претраживање регистра врши се по датуму рођења и имену и презимену лица које је предузело радњу која је евидентирана у Регистру.²⁶⁷ Ови подаци се, на основу писаног захтева упућеног Јавнобележничкој комори Србије, могу издавати судовима за потребе вођења оставинских поступака.²⁶⁸

7. Јавнобележничко завештање у пракси

Како бисмо сагледали сачињавање јавнобележничког завештања из практичног угла, обављени су разговори са јавним бележником Ђорђем Петровићем у Пироту, као и са јавним бележником Данилом Дозетом у Нишу.

Оно што се на први поглед примећује, јесте да је од почетка рада јавних бележника сачињен јако мали број јавнобележничких завештања. Јавни бележник у Пироту је сачинио свега два, док је јавни бележник у Нишу сачинио три завештања.

По речима јавних бележника, завештаоци су претежно наши људи, који живе и раде у иностранству, а за то има више разлога. Пре свега, сачињавање завештања није у традицији нашег народа, јер је још увек у подсвести присутна идеја породичне заједнице, која негира приватну својину, а самим тим и могућност да једно лице њоме располаже. Тако се још у току живота потенцијалног завештаоца зна ко ће након његове смрти добити који део имовине (на основу неке врсте фактичке деобе, засноване често само на усменом договору, или путем уговора о доживотном издржавању, односно поклона за случај смрти). Ћерке, по правилу, добијају мираз, а највећи део имовине иде најстаријем сину. Разлог за тако мали број сачињених јавнобележничких завештања је можда и у чињеници

---

²⁶⁶Чл. 5 ПВРЗ.

²⁶⁷Чл. 6 ПВРЗ.

²⁶⁸Чл. 7 ПВРЗ.

да је јавно бележништво код нас уведено релативно скоро, па људи нису довољно упознати са кругом правних послова које јавни бележник може сачињавати. Од утицаја је вероватно и цена, која са порезом на додату вредност износи 18.000,00 динара, док остала завештања коштају знатно мање (осим писменог завештања пред сведоцима које саставља адвокат према Адвокатској тарифи, када је имовина непроцењива), а поједини облици се могу сачинити и бесплатно. Стога је и очекивано да ће овај облик завештања сачињавати људи из иностранства, углавном из Аустрије и Немачке, где бележништво постоји деценијама, где је правна култура другачија, и који углавном имају новац да обезбеде најсигурнију форму за своју изјаву последње воље, а и интерес за то, јер им је заоставштина, по правилу, веће вредности. Бележници посебно истичу пример судског завештања, чије састављање кошта 980,00 динара, а ниво заштите завештаоца је сличан као и код јавнобележничког завештања.

Посебан предмет интересовања, приликом разговора са бележницима, био је начин на који се утврђује завештајна способност. Она се проверава на основу разговора са завештаоцем, уз постављање неких општих питања (име, презиме, одакле је, зашто је дошао код јавног бележника, да ли зна шта је завештање). У овој фази треба бити нарочито опрезан, јер су завештаоци, по правилу, старије особе. Јавни бележник из Пирота је једном одбио да сачини завештање, јер се радило о лицу које је доведено од стране рођака, а притом није могло да се оријентише у времену и простору. Он није прибегавао вештачењу завештајне способности. С друге стране, јавни бележник из Ниша сматра да би се у таквим ситуацијама морало одредити вештачење. Бележници ниједном нису проверавали пословну способност завештаоца, нити сматрају да је то неопходно.

Као једну од предности поступка за сачињавање овог облика завештања, јавни бележник из Ниша истиче то што са завештаоцем разговара барем два пута пре него што се коначно приступи сачињавању завештања. Приликом тих разговора јавни бележник њему објашњава суштину овог правног посла, његове последице, правила о нужном делу и о брачној тековини, тражи од њега доказе о имовини и сл. Ни код једног другог облика завештања завештаоцу се не посвећује толико пажње, па чак ни кад се завештање сачињава од стране судије или адвоката.

По оцени јавних бележника, поступак сачињавања завештања није претерано формалан. Сама форма има своју сврху јер доприноси правној сигурности, а с друге

стране, поступку даје и одређену свечану ноту, што је оправдано, јер се ради о значајном правном послу. Поступак је, како кажу, регулисан поприлично јасно, детаљно, нема противуречности, нити одредаба које би требало изменити. Јавни бележник из Ниша чак сматра да је поступак доведен до савршенства, с обзиром на то да су примењена искуства неких других земаља које имају вишедеценијску, па и вишевековну јавнобележничку традицију. Кажу да се, због свега тога, ради о најјачем и најтеже оборивом облику завештања.

Оно што бележници нарочито истичу јесте Регистар завештања, који је недавно уведен. Ипак, и пре успостављања Регистра, бележници су о сачињеним завештањима обавештавали Комору, која је водила евиденцију у другачијем, неформалном облику, а јавни бележници су, по потреби, од Коморе тражили податке о сачињеним завештањима.

Од увођења Регистра, бележници одмах региструју свако сачињено или депоновано завештање, а пре сваке оставинске расправе врше одговарајућа претраживања. То је, по њима, велика предност овог облика завештања, јер готово да не постоји могућност да се не сазна за завештаочеву изјаву последње воље, ако је она сачињена уз учешће јавног бележника.

С друге стране, не могу да наведу неке битније недостатке поступка, с тим што истичу да је цена проблематична, имајући у виду услове у којима наши људи живе. Притом, сматрају да једно лице своју имовину може расподелити на друге начине, јефтиније и сигурније, будући да завештање са собом увек носи одређену дозу неизвесности по питању реализације. Цена, наравно, има оправдање ако је заоставштина веће вредности.

IV ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКО ЗАВЕШТАЊЕ *DE LEGE FERENDA*

Након сагледавања законских одредаба којима је јавнобележничко завештање регулисано у нашем праву и упоређивања са одговарајућом регулативом у земљама у окружењу, као и у Француској и Немачкој, може се закључити да домаће законодавство готово ни по чему не заостаје, те да у неким случајевима садржи и боља решења.

Ипак, стиче се утисак да би поједине одредбе требало побољшати. У ту сврху могу послужити решења из упоредног права, или одредбе којима је уређено судско завештање.

Једно од спорнијих питања које се јавља приликом сачињавања јавнобележничког завештања, јесте могућност утврђивања идентитета завештаоца путем исправе којој је истекла важност. Иако се у упоредном праву ово дозвољава, код нас је одредбама ЈБП изричито забрањено утврђивање идентитета на такав начин. Ово решење је дискутабилно, с обзиром на то да престанак важности исправе не значи да више не важе подаци о завештаоцу који су у њој садржани (име, презиме, датум рођења завештаоца и сл.). Такође, у случају да завешталац не поседује важећу, већ само исправу којој је истекао рок важења, јавни бележник мора утврђивати његов идентитет путем саслушања сведока идентитета. Ако се зна да су исправе, па чак и оне којима је истекла важност, прилично веродостојно доказно средство, поставља се питање зашто у нашем праву стоји наведена забрана. Сматрамо да је било места да се завештаоцу да могућност да, у случају када не поседује важећу исправу, свој идентитет доказује било путем сведока идентитета, било путем исправе којој је истекао рок важења.

У литератури се често критикује одредба ЗВП-а која прописује да се у поступку сачињавања исправе утврђује пословна способност, јер ова формулација није довољно прецизна. Наиме, приликом сачињавања завештања битна је искључиво завештајна способност, која се не може поистоветити са пословном способношћу. Стога би много боље решење било да у овој општој одредби, која се односи на поступак за сачињавање не само завештања, већ и других исправа, уместо појма „пословна способност” стоји „способност за сачињавање правног посла”, што је у конкретном случају завештајна способност.²⁶⁹

---

²⁶⁹Н. Стојановић, Поступак за састављање судског завештања и новелирани Закон о ванпарничном поступку Републике Србије, стр. 549.

Што се тиче редовне рекогниције, основна идеја законодавца била је да ова фаза не буде оптерећена непотребним формалностима, јер је завешталац писмен, има очувана сва чула, па је у могућности да несметано комуницира са јавним бележником. Стога се као оправдано намеће питање због чега је, као правило, предвиђено да се завештаоцу чита завештање, ако он то већ сам може да учини, тим пре што се може очекивати да завешталац читању приступи са већом пажњом, и да лакше уочи несагласности између изговореног и написаног, него што је то случај када слуша текст завештања. Много је логичнија одредба која се односи на поступак за сачињавање судског завештања, где је предвиђено да се завешталац сам упознаје са текстом завештања, те би евентуалне измене могле да иду у том смеру.

У литератури се критикује и правило да се завештаоцу, који није у стању да говори, завештање чита у присуству једног завештајног сведока, а да завешталац који није у стању да чује, такође у присуству једног завештајног сведока, лично чита изјаву, док је у свим осталим случајевима у којима се спроводи ванредна рекогниција прописано учешће два завештајна сведока. Ситуације у којима је предвиђено учешће једног завештајног сведока нису мање правно неизвесне од осталих, нити се на тај начин отклањају могуће злоупотребе и утицај на завештаоца, па је за све случајеве ванредне рекогниције требало прописати исти број завештајних сведока.²⁷⁰

У погледу потписивања завештања такође постоје извесни недостаци у регулативи, с обзиром на то да нема јасних одредаба о редоследу стављања потписа. ЗЈБ предвиђа да завешталац потписује исправу пре јавног бележника, и у том погледу је ситуација јасна. Што се тиче сведока, тумача и преводиоца, наводи се да они потписују исправу онда када ЗЈБ предвиђа. Међутим, у тексту закона не постоји одредба којом би био регулисан редослед потписивања.²⁷¹ Потпуно иста одредба садржана је у ЈБП, па чак и конструкција „кад је то овим законом одређено”, иако се ради о подзаконском акту.²⁷² Ни ЈБП не прописује тренутак када сведоци, тумачи и преводиоци потписују завештање – пре или после јавног бележника.

---

²⁷⁰Н. Стојановић, Шта доносе ново измене и допуне Закона о наслеђивању Републике Србије, *Право – теорија и пракса*, бр. 7–9/2015, стр. 12.

²⁷¹Чл. 68 ЗЈБ.

²⁷²Чл. 25, ст. 5 ЈБП.

Један од основних проблема када је завештање у питању, јесте како ће органи који спроводе поступак за расправљање заоставштине сазнати да је оставилац уопште сачинио изјаву последње воље. У нашем праву постоји неколико одредаба које су стипулисане у том циљу, па је тако предвиђено да је јавни бележник, када сазна да је лице чије се завештање налази у његовим списима умрло, или проглашено умрлим, дужан да суду који је надлежан за расправљање заоставштине достави изворник завештања, те да о томе направи забелешку у спису.²⁷³ Домашај ове одредбе у пракси је упитан, јер је питање како ће јавни бележник сазнати да је лице умрло, нарочито у местима са већим бројем становника. Сличне потешкоће ће се јавити и када се завештање сачињава или депонује код јавног бележника чије је седиште ван места у којем завешталац живи. Поред овога, предвиђено је и да орган који саставља смртовницу има обавезу да провери да ли је после умрлог остало писмено завештање или исправа о усменом завештању, те да завештање достави суду заједно са смртовницом.²⁷⁴

Да би се олакшао проналазак завештања формиран је и Регистар, сличан онима који постоје у упоредном праву, па је одређено да се подаци евидентирани у Регистру завештања прибављају од стране јавних бележника за потребе вођења оставинских поступака.²⁷⁵ Стиче се утисак, међутим, да су одредбе о Регистру остале недоречене. Наиме, коришћење Регистра завештања у нашем праву представља ексклузивно право јавних бележника. Једино они могу уносити податке у Регистар, и то искључиво о сачињеним јавнобележничким завештањима, депонованим завештањима и изјавама сведока усменог завештања које су им дате. Истина, судовима је дато право да од Јавнобележничке коморе траже податке из Регистра за потребе вођења оставинског поступка, али поставља се питање колики је значај оваквих података када немали број завештања остаје ван Регистра. Стога би требало имати у виду решење из француског права, где се у Регистар могу унети подаци о завештању, без обзира на то у којој форми је сачињено, или из словеначког права, где се у Регистар уписују завештања сачињена или депонована код јавних бележника, али и код суда и код адвоката, који такође имају право да захтевају упис у ову базу. Још даље се отишло у праву Федерације БиХ, где практично сва лица имају могућност да о сачињеном завештању, али и о другим наследноправним

---

²⁷³Чл. 103 ЗЈБ.

²⁷⁴Чл. 105 ЗВП.

²⁷⁵Чл. 6 ПВРЗ.

пословима обавесте Регистар. Сматрамо да би се и у нашем праву, неким сличним решењем, уз прописивање обавезе органа који спроводи оставински поступак да изврши претрагу Регистра, осигурао много већи степен вероватноће да ће последња воља завештаоца бити пронађена и испоштована.

Још једно значајно питање је и оправданост истовременог постојања судског и јавнобележничког завештања, као два облика овог правног посла који се састављају по веома сличним одредбама. С тим у вези, немачко и француско право не предвиђају судско завештање, док се у правима Хрватске, Црне Горе и Македоније завештање пред судом и јавним бележником сачињавају по истим правилима, па би неко слично решење могло да се предвиди и у нашем праву.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Завештање је правни посао којим једно лице расподељује део или целокупну своју заоставштину, и/или предузима неке друге правне радње (искључује из наслеђа или лишава права на нужни део своје нужне наследнике, опрашта недостојност за наслеђивање, бира место и начин сахране, признаје очинство, итд.). Сачињавањем завештања, завешталац, вођен личним мотивима и жељом да заоставштину расподели својим сродницима, другим блиским лицима или онима за које сматра да ће је најрационалније искористити, оставља без дејства правила законског наслеђивања. На тај начин, он задржава контролу над судбином своје заоставштине, вођен унутрашњим побудама, које често не коинцидирају са законом утврђеним редоследом сукцесије.

Упоредни правни системи познају више облика завештања. Прописивањем различитих форми за исказивање последње воље, законодавци иду ка томе да лицима пруже могућност да изаберу ону која највише одговара њиховим потребама, односно да сачине завештање на начин који им се чини најпоузданијим. У оним правима у којима је уведен латински нотаријат, нотари су овлашћени да, између осталог, сачињавају и завештања. Увођењем јавног бележничтва у наш правни живот стекле су се претпоставке да лице које жели да располаже својим имовинским правима за случај смрти, то може учинити пред јавним бележником, сачињавајући јавнобележничко завештање. Овај, девети облик завештања у нашем праву, заживео је почетком 2015. године, након измена важећег Закона о наслеђивању.

Између свих правних система који су у раду обрађени (права Немачке, Француске, Словеније, Хрватске, Црне Горе, Македоније, Федерације БиХ и Републике Српске) постоје мање или веће разлике у погледу начина на који је јавнобележничко завештање регулисано. Ипак, оно што им је заједничко јесте чињеница да је код овог облика завештања на минимум сведена неизвесност у погледу његове формалне и материјалне пуноважности, спознаје о његовом постојању након смрти завештаоца, те могућности његовог проналаска, која обично постоји када се завештање сачињава. Разлог томе лежи у активној улози нотара, стручњака из области права, који завештаоцу указује на значај и последице овог правног посла и стара се о томе да његова воља буде преточена у материјалноправно ваљано завештање уз поштовање законом прописане форме.

Још једна велика предност јавнобележничког завештања јесте што га може сачинити најшири круг лица. Чак и у случају да завешталац има неки недостатак (неписмен је, не види, не чује, и сл.), њему је омогућено да сачини завештање, те да на одговарајући начин преконтролише његову садржину, уз присуство завештајних сведока који имају доказну и заштитну функцију у овом поступку.

Након сагледавања решења из упоредног права и упоређивања са нашим прописима, стиче се утисак да начин на који је јавнобележничко завештање регулисано у српском праву не заостаје у односу на правила из иностраних правних система, а да у појединим ситуацијама домаћи закони предвиђају и боља решења.

Иако су раније поступак за састављање јавнобележничког завештања код нас регулисали и Закон о ванпарничном поступку и Закон о јавном бележничтву, одредбама које су биле међусобно контрадикторне, изменама наведених закона избегнута је ситуација да у примени буду два прописа са противречним одредбама, те можемо рећи да су сви закони којима је састављање овог облика завештања регулисано, сада углавном усаглашени и да је главни проблем отклоњен.

Наравно, ситуација није идеална и простора за побољшање и даље има.

Ово се пре свега односи на прописе који уређују утврђивање идентитета завештаоца и завештајне способности, фазу рекогниције, као и на део који се тиче редоследа потписивања завештања. У том смислу, требало би дозволити да нотар утврђује завештаочев идентитет из исправе којој је истекла важност, с обзиром на то да је реч о поузданијем доказном средству него што су то сведоци идентитета. Такође, у општој одредби, која се односи на поступак за сачињавање не само завештања, већ и других исправа, правилније би било предвидети да нотар пре састављања исправе утврђује способност за сачињавање правног посла, а не пословну способност учесника. Требало би поједноставити и тзв. редовну рекогницију, тако што би се омогућило да се завешталац сам упознаје са текстом завештања, док би код свих случајева ванредне рекогниције ваљало предвидети исти број сведока. С обзиром на то да у нашем праву није предвиђено када сведоци, тумач и преводилац потписују завештање, ово би се морало изричито прописати.

Крупне недостатке показују и одредбе којима је устројен Регистар завештања, јер се у пракси могу показати нефункционалним. Основна улога Регистра требало би да буде

олакшавање проналаска завештања, односно смањење ризика да се за завештање не сазна или да се сазна касно. Имајући у виду начин на који је Регистар тренутно устројен, сматрамо да он не може допринети остварењу наведеног циља. Стога би ваљало омогућити да се у Регистар уносе подаци о завештању, без обзира на то у којој форми је сачињено, и независно од тога код кога је депоновано, уз проширење круга лица која могу захтевати упис у Регистар. Наведеним изменама, уз прописивање обавезе органа који спроводи оставински поступак да изврши претрагу Регистра, осигурао би се много већи степен вероватноће да ће завештање бити пронађено и реализовано.

Једно од значајнијих питања које је отворено овим радом јесте питање потребе паралелног постојања судског и јавнобележничког завештања, као облика изјаве последње воље који се састављају по различитим правилима. Овде би требало имати у виду да се у хрватском праву један исти облик завештања – јавно завештање може сачинити и пред судом и пред нотаром, док у Црној Гори и Македонији нотар саставља завештање по правилима за састављање судског завештања. Стога би наш законодавац требало да се определи за неко од решења из нама блиских правних система, с обзиром на то да одвојено егзистирање јавнобележничког и судског завештања, онако како је то у нашем праву уређено, није оправдано нити потребно. Сматрамо да би најцелисходније било да се предвиди постојање једног облика завештања, и то јавнобележничког, с обзиром на то да је у нашем праву већ присутна тенденција измештања ванпарничних поступака из судова и њиховог пребацивања у надлежност јавних бележника.

ПОПИС КОРИШЋЕНЕ ЛИТЕРАТУРЕ

1. Антић Оливер, *Наследно право*, Београд, 2009, Правни факултет у Београду;
2. Бабић Илија, Тестамент сачињен код нотара у праву Републике Српске, *Актуелна питања савременог законодавства, Зборник радова са саветовања правника*, XVII Будвански правнички дани, Београд, 2011, стр. 107–122;
3. Bikić Enes, Povlakić Meliha, Suljević Sefedin, Plavšić Marinko, *Notarsko право*, Sarajevo, 2013, GIZ;
4. Ђурђевић Андра, *Наследно право у Краљевини Србији*, Београд, 1903, стр. 14–15;
5. Ђурђевић Дејан, *Институције наследног права*, Београд, 2015, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за издаваштво и информисање и Досије студио;
6. Ђурђевић Дејан, *Јавнобележничка делатност*, Београд, 2014, Досије студио;
7. Ђурђевић Дејан, Нотарски тестамент у немачком праву; у: Лилић Стеван (прир.), *Перспективе имплементације европских стандарда у правни систем Републике Србије – књига 2*, Београд, 2012, Правни факултет Универзитета у Београду, стр. 427–453;
8. Ђурђевић Дејан, Признање нотарског записа, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2012, стр. 159–184;
9. Ђурђевић Дејан, Нотарски тестамент у европским правним порецима и српском праву; у: Васиљевић Мирко, Чоловић Владимир (ур.), *Увод у право Немачке*, Београд, 2011, Институт за упоредно право – Правни факултет у Београду, стр. 182–197;
10. Ђурђевић Дејан, Актуелна реформа наследног права у Црној Гори, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2009, стр. 265–282;
11. Ferré-André Sylvie, Berre Stéphane, *Succesions et libéralités*, Paris, 2014, Dalloz;
12. Gavella Nikola, Belaj Vlado, *Nasljedno право*, Zagreb, 2008, Narodne novine;

13. Јаневски Арсен, Ракочевић Милка, Улога нотаријата као правне службе у растерећењу судова у ванпарничном поступку – македонска перспектива, *Правна ријеч*, бр. 36/2013, стр. 313–325;
14. Кадић Љиљана, Улога нотара у оставинском поступку по позитивним наследноправним прописима Црне Горе, *Страни правни живот*, бр. 1/2012, стр. 310–321;
15. Крстић Новак, Актуелна питања реформе наследног права у Републици Србији, *Зборник радова са друге међународне научне конференције „Опитествените промени во глобалниот свет”*, Штип, 2015, стр. 245–264;
16. Крстић Новак, Завештајни сведоци код јавних облика завештања у праву Србије, *Национално и међународно право – актуелна питања и теме*, зборник радова са научног скупа, том I, Косовска Митровица, 2017, стр. 117–136;
17. Leipold Dieter, *Erbrecht, Ein Lehrbuch mit Fällen und Kontrollfragen*, Tübingen, 2014, Mohr Siebeck;
18. Leroyer Anne-Marie, *Droit des successions*, Paris, 2011, Dalloz;
19. Максимовски Ранко, Тестаментално наслеђување, *Нотариус*, бр. 11, стр. 23–32;
20. Мицковић Дејан, Ристов Ангел, Реформите во наследното и семејното право и ингеренциите на нотарите, *Нотариус*, бр. 19, стр. 70–82;
21. Перић Живојин, *Специјални део граѓанског права, IV Наследно право*, Београд, 1923;
22. Pintens Walter, Testamentary formalities in France and Belgium; in: Keneth G C Reid, Marius J De Waal and Reinhard Zimmermann (ed.), *Comparative succession law, volume I, Testamentary formalities*, New York, 2011, Oxford University Press, стр. 52–70;
23. Povlakić Meliha, Schalast Christoph, Softić Vesna, *Komentar Zakona o notarima u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, 2009, GTZ;
24. Povlakić Meliha, Dileme oko notarskog testamenta – povodom Rješenja Općinskog suda u Sarajevu 650 O 13136110 O od 31.10.2011, *Nova pravna revija*, god. 2, vol. 3, стр. 51–53;

25. Раковић Ђорђе, Тестамент сачињен пред нотаром, *Годишњак Факултета правних наука*, год. 2, бр. 2/2012, Бања Лука, стр. 252–262;
26. Ријавец Весна, Улога нотара у грађанском праву Словеније, *Анали Правног факултета у Београду*, бр. 1/2010, стр. 108–129;
27. Rzewuski Maciej, *Notarial testament in Europe*, *Studia prawnoustrojowe*, nr 16, стр. 205–210;
28. Softić Kadenić Darja, Novo nasljedno pravo u entitetima Bosne i Hercegovine de lege lata i de lege ferenda, *Nova pravna revija*, бр. 2/2011, стр. 36–47;
29. Стојановић Наташа, Поступак за састављање судског завештања и новелирани Закон о ванпарничном поступку Републике Србије, *Правни живот, тематски број Право и аутономија личности*, бр. 10/2015, стр. 545–556;
30. Стојановић Наташа, Шта доносе ново измене и допуне Закона о наслеђивању Републике Србије, *Право – теорија и пракса*, бр. 7–9/2015, стр. 10–24;
31. Стојановић Наташа, *Наследно право*, Ниш, 2011, Правни факултет Универзитета у Нишу, Центар за публикације;
32. Стојановић Наташа, Тирић Зоран, Правни и психијатријски аспект завештајне способности, *Актуелне тенденције у развоју и примени европског континенталног права*, тематски зборник радова, свеска II, Ниш, 2010, стр. 45–78;
33. Сворцан Слободан, *Наследно право*, Крагујевац, 2006, Правни факултет у Крагујевцу;
34. Видић Трнинић Јелена, Улога нотара у сачињавању завештања у упоредном праву, *Српска политичка мисао*, бр. 4/2015, стр. 207–227;
35. Zimmermann Reinhard, Testamentary formalities in Germany; in: Keneth G C Reid, Marius J De Waal and Reinhard Zimmermann, (ed.) *Comparative succession law, volume I, Testamentary formalities*, New York, 2011, Oxford university press, 175–220.

КОРИШЋЕНИ ПРОПИСИ И ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

1. Fichier central des dispositions de dernières volontés; преузето 18.05.2017.
https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier_central_des_dispositions_de_derni%C3%A8res_volont%C3%A9s
2. Грађански законик Француске, из 1804. године (Code Civil des Français),
https://www.legifrance.gouv.fr/affichCode.do;jsessionid=82905F8D47F1A0B364A01514FFA760F6.tpdila21v_3?idSectionTA=LEGISCTA000006117610&cidTexte=LEGITEXT000006070721&dateTexte=20080121, датум посете 22.01.2017. године;
3. Грађански законик Немачке, из 1896. године (Bürgerliches Gesetzbuch)
<http://www.gesetze-im-internet.de/bundesrecht/bgb/gesamt.pdf>, датум посете 22.01.2017. године;
4. Јавнобележнички пословник, *Службени гласник РС*, бр. 62/2016;
5. Јавнобележничка тарифа, *Службени гласник РС*, бр. 91/2014, 103/2014, 138/2014, 12/2016, 17/2017 и 67/2017;
6. Правилник о вођењу регистра завештања (тестамената) бр. И-1-2333/2017, објављен на интернет страници ЈКС 04.04.2017. године,
http://beleznik.org/images/pdf/zakon/pravilnik_o_vodjenju_registra_zavestanja_broj_i-1-2333-2017_objavljen_na_internet_stranici_jks_04_04_2017_preciscen_tekst.pdf датум посете 18.08.2017. године;
7. Пресуда Апелационог суда у Београду, Гж. 2226/10, од 22.07.2010;
8. Пресуда Окружног суда у Београду, Гж. 2005/97, од 13.09.1997. године;
9. Статут Јавнобележничке коморе Србије,
<https://www.mpravde.gov.rs/files/Statut%20Javnobeleznicke%20Komore%20usvojen.pdf> датум посете 18.08.2017. године;
10. Закон о dedovanju Slovenije, *Uradni list SRS*, бр. 15/76, 23/78, *Uradni list RS*, бр. 17/91, 13/94, 82/94, 117/2000, 67/2001, 83/2001, 73/2004, 31/2013 и 63/2016;
11. Закон о јавном бележништву Србије, *Службени гласник РС*, бр. 31/2011, 85/2012, 19/2013, 55/2014 – др. закон, 93/2014 – др. закон, 121/2014, 6/2015 и 106/2015;

12. Закон о наслеђивању Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 1/09;
13. Закон о наслеђивању Србије, *Службени гласник РС*, бр. 46/95, 101/2003 – одлука УСРС и 6/2015;
14. Закон о наслеђивању Црне Горе, *Службени лист Црне Горе*, бр. 74/2008;
15. Закон о наслеђивању Федерације БиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 80/2014;
16. Закон о наслеђивању Хрватске, *Narodne novine*, бр. 48/2003, 163/2003, 35/2005, 127/2013 и 33/2015;
17. Закон о notariatu Slovenije, *Uradni list RS*, бр. 13/1994, 48/1994, 82/1994, 73/2004, 98/2005, 115/2006 и 45/2008;
18. Закон о нотарима Црне Горе, *Службени лист РЦГ*, бр. 68/05 и *Службени лист Црне Горе*, бр. 49/08;
19. Закон о нотарима Федерације БиХ, *Службене новине ФБиХ*, бр. 45/2002;
20. Закон о нотарима Републике Српске, *Службени гласник Републике Српске*, бр. 86/04, 02/05, 74/05, 76/05, 91/06, 37/07, У – 60/06, 50/10 и 78/11;
21. Закон о потврђивању исправа Немачке, из 1969. године (Beurkundungsgesetz), <https://www.gesetze-im-internet.de/beurkg/BeurkG.pdf>, датум посете: 17.08.2017. године;
22. Закон о ванпарничном поступку Црне Горе, *Службени лист РЦГ*, бр. 27/2006;
23. Закон о ванпарничном поступку Србије, *Службени гласник РС*, бр. 25/82 и 48/88 и *Службени гласник РС*, бр. 46/95 – др. закон, 18/2005 – др. закон, 85/2012, 45/2013 – др. закон, 55/2014, 6/2015 и 106/2015 – др. закон;
24. Закон за наслеђивањето Македоније, *Службен весник на РМ*, бр. 47/1996 и 18/2001 – др. закон;
25. Закон за нотаријатот Македоније, *Службен весник на РМ*, бр. 55/2007, 86/2008, 139/2009 и 135/2011.
26. Закон за вонпарнична постапка Македоније, *Службен весник на РМ*, бр. 9/2008.

САЖЕТАК И КЉУЧНЕ РЕЧИ

Увођење јавног бележништва у правни систем Републике Србије донело је многе новине, нарочито у области наследног права, где су нотару дата значајна овлашћења. Доношењем Закона о јавном бележништву и одговарајућим изменама Закона о ванпарничном поступку и Закона о наслеђивању, стекле су се претпоставке да лице које жели да располаже својим имовинским правима за случај смрти, то може учинити пред јавним бележником, сачињавајући јавнобележничко завештање. Овај девети облик завештања у нашем праву заживео је почетком 2015. године. Циљ овог рада је сагледавање теоријских и практичних аспеката сачињавања јавнобележничког завештања, указивање на значај овог правног посла, као и на његове предности и недостатке, са предлозима за побољшање постојећих законских решења. За постизање наведених циљева коришћени су нормативни, упоредноправни и емпиријски метод, а у одређеној мери и историјскоправни и дескриптивни метод, као и метод интервјуа. У раду је најпре изложен појам завештања и његова правна природа, односно основне карактеристике. Дат је преглед облика завештања који постоје у страним правима (Немачка, Француска, Словенија, Хрватска, Црна Гора, Македонија, Федерација БиХ, Република Српска), као и у нашој земљи. Сагледано је како се завештање пред јавним бележником сачињава у упоредном праву, а потом и каква је ситуација у Републици Србији. Посебно је размотрена надлежност јавних бележника за сачињавање јавнобележничког завештања и обрађена су правила по којима се овај облик завештања саставља. Детаљно је анализирана процедура сачињавања завештања пред нотаром, указано је на потребу учешћа завештајних сведока, на услове које они морају да испуне, као и на круг лица која се не могу наћи у овој улози. Рад се бави и начином на који се јавнобележничко завештање чува, као и функционисањем Регистра завештања. На основу разговора са самим бележницима дат је и посебан осврт на предности и недостатке јавнобележничког завештања, као и на изазове на које се у пракси наилази. У раду су дати и предлози за унапређење постојеће регулативе до којих се дошло на основу сагледавања решења из упоредног, али и из домаћег права, имајући у виду одредбе којима је регулисано судско завештање. Указано је на добре стране утврђивања идентитета путем исправе којој је истекла важност, што код нас није предвиђено као могућност, као и на потребу

поједностављења прописа којим је уређена редовна рекогниција. Предложено је да се за све случајеве ванредне рекогниције предвиди исти број сведока, те да се законом изричито пропише када сведоци, тумач и преводилац потписују завештање. Посебно је указано на манљивост одредаба којима је уређен Регистар завештања, с обзиром на то да оне противурече самој сврси његовог успостављања. У раду је отворено и питање оправданости истовременог постојања јавнобележничког и судског завештања, као два засебна облика овог правног посла, који се сачињавају по различитим одредбама.

Кључне речи: завештање, јавно бележништво, јавнобележничко завештање, регистар завештања, наслеђивање.

SUMMARY AND KEY WORDS

The Notarial Will

Introduction of notary public into the legal system of the Republic of Serbia brought many changes, especially in the field of succession law, where significant competences were given to the notaries. The enactment of the Law on notary public and corresponding amendments to the Law on extrajudicial proceedings and the Law on inheritance created the basis for a person who wishes to dispose of her own property in a case of death to do so in front of notary public, by creating a notarial will. In our law, this form of will exists since the beginning of 2015. The aim of this paper is examining the theoretical and practical aspects of creating a will, pointing out to the significance of this legal act, as well as on its advantages and disadvantages, with suggestions for improving of the existing legal solutions. In order to achieve these goals, the normative, comparative, empirical, historical and descriptive method were used, as well as the method of interviewing. The definition of will and its legal nature and basic characteristics are first explained in the paper. An overview of the forms of will that exist in foreign laws (Germany, France, Slovenia, Croatia, Montenegro, Macedonia, Federation of Bosnia and Herzegovina) as well as in our country is also presented. It was explained how the will is drafted in comparative law and what is the situation in the Republic of Serbia. The competence of notaries for drafting a will was specifically considered. During the detailed analysis of the procedure, the author also pointed out to the need for participation of the witnesses, conditions that they have to fulfill and persons that cannot be found in this role as well. The paper also deals with the way in which the notarial will is kept, as well as the functioning of the Registry of wills. On the basis of interviews with the notaries themselves, a special review was given of the advantages and disadvantages of the notarial will and on the challenges encountered in practice. The paper also provides suggestions for the improvement of existing provisions, based on the solutions from the comparative, but also from the domestic law, bearing in mind the provisions that regulate judicial will. It was pointed out on the good sides of proving identity through an identity document that has expired, which doesn't exist as an option in our law, as well as the need to simplify the phase of regular recognition. It was suggested that the same number of witnesses should be prescribed for all cases of extraordinary recognition, and that the law should

explicitly regulate when the witnesses, interpreter and translator sign a will. It is specifically indicated on the lack of provisions that regulate the Registry of wills, considering that they contradict the very purpose of its establishment. The author also raises the question of the necessity of simultaneous existence of notarial and judicial will, as two different forms of this legal act, which are regulated by different provisions.

Key words: will, notary public, Notarial Will, Registry of wills, inheritance.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Владимир Златановић је рођен 09.09.1991. године у Пироту, где је завршио основну школу и гимназију. Носилац је „Вукове дипломе”, четири признања „Златно перо” из области друштвених наука, а проглашен је и за најбољег ученика друштвено-језичког смера.

Правни факултет у Нишу уписао је 2010. године као први на ранг листи, а дипломирао је 2014. године са просечном оценом 9,45. У току студија учествовао је у пројекту пружања правне помоћи социјално угроженим лицима у оквиру Правне клинике Правног факултета у Нишу.

Био је стипендиста Министарства просвете, Града Пирота, као и Фонда за младе таленте „Доситеја”.

Године 2015. уписао је мастер студије на Правном факултету у Нишу из области грађанског права. Положио је све испите са просечном оценом 10,00.

Професионалну каријеру започео је 2015. године као волонтер у Вишем суду, а потом и у адвокатској канцеларији у Пироту, где је од априла 2017. године у радном односу.

Од страних језика говори енглески и француски.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: _____

Наслов мастер рада: _____

_____

Ментор: _____

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом _____

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: _____

У Нишу, _____

Потпис аутора

_____